

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Tertia. De Natura Cœlorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

jori bonitate, sapientia & potentia, ergo nihil perfectius quoad modum producendi producere potest: Ant. patet, quia illa omnia sunt realiter Essentia Divina, qua melius aliquid excogitari non potest, D. Bernardo teste lib. 5. de Confid. cap. 7. & 11.

Probatur secunda pars: Quia omnia propter seipsum operatus est Dominus, & ipse est omnium rerum Conditor ultimus Finis, quo melior esse nequit: quamvis negandum non sit, quod mundum quoad ultimum finem, & quoad media ad hunc attingendum meliorem producere possit.

Deus posset plures stellas, arbores, animalia, &c. terras magis fructiferas, quam defa-cto sint, producere; Nam ut D. Augustinus loquitur: *Dandum est, Deum aliquid posse, quod nos cogitare non possumus.*

Opponitur Auctoritas D. August. lib. 3. de lib. arb. c. 5. dicens: *Quidquid recta ratione melius tibi occurrerit, scias fecisse Deum tanquam bonorum omnium Conditorem*: ergo mundus perfecti non potest. Respondeo negando conseq. Primò quia ibi vult D. Augustinus omnia, quae facta sunt, ita facta esse perfecta, ut in Essentia ista perfectiora esse non possint. Secundò non posse esse perfectiora secundum modum, & finem, unde quidquid recta ratio dicit de modo & fine, eò certè omnia facta sunt.

IX. *Solvitur auctoritas ex D. Aug.*

VIII. *Mundus mundior esse potest, tam quoad pluralitatem specierum, rerum ordinem, &c. Patet quia*

DISPUTATIO III. DE NATURA COELORUM.

QUAESTIO I.

An Caelum sit unum ex Elementis, vel aliud corpus ex in compositum?

I. *Circa utramque partem plurae fuerunt Antiquorum Sententiae & errores; Egyptii enim Caelum ignem esse dixerunt, qui ascendens sursum usque ad summum, & obfuculo deprehensio circumvolvitur in gyrum, quemadmodum etiam facit hic detentus in Concameratis farnacibus; quod etiam sentit Plotinus, Empedocles asseruit Caelum esse aërem vi ignis concretum, sicut sublunariibus aqua vi frigoris congelatur, ut refert Plutarchus, quod etiam non obscurè indicat Laertius in ejus vita, cum dicit, eum putasse Caelum habere ChrySTALLINAM naturam, & omnium animalium genere esse refertam; Solem verò esse ingentem Massam igneam. Anaxagoras, ut illi tribuit Laertius, putavit Caelum esse ex lapidibus compositum, solem verò ferrum ignitum, quod de stellis etiam tenuit Diogenes. Chaldaei ex Scaligero voluerunt Caelum esse compositum ex igne & aqua. Plato in Thimaeo asserit, Caelum esse compositum ex floribus, & ut Proclus loquitur ex deliciis Elementorum, hoc est ex purioribus partibus eorum. Plurimi SS. Patres licet non approbent horum dicta, nec his erroribus assentiantur, docent tamen Coelos esse compositos ex Elementis his inferioribus, alii tamen contrarium sustinent; Unde*

est major, quia est perfectius ceteris corporibus simplicibus, ut docet D. Augustinus lib. 6. imperf. cap. 8. dicens: *Caelesti corpore nihil est in Corporibus melius*. lib. 13. Confess. cap. 32. *Videmus firmamentum Caeli, primum corpus mundi, & lib. 3. lib. arbit. cap. 5. Corpora caelestia corporibus terrestribus magna differentia praeripit: Sed corpora integritate alia mundi, ut Elementa, habent naturam distinctam simplicem, ergo etiam Caeli.*

Probatur secundò: Quod movetur motu perfectiori & simpliciori est in se perfectius, & simplicius, sed Caeli moventur motu perfectiori & simpliciori, ergo sunt etiam perfectiores & simpliciores: Major patet ex 8. Phys. & lib. 1. de Caelo, quia motus sequitur naturam: Probatur minor: Quia Caeli moventur motu circulari, sed hic est perfectior & simplicior, quàm rectus, ergo.

III. *Probatur id ex motu perfectiori.*

Probatur tertio: Si caelum esset Elementum, deberet ei competere naturaliter alteratio, quae competit Elementis, sed haec non competit, ergo; Probatur minor, Nulla potest esse alteratio, ubi nulla nequit esse corruptio, sed, &c. ergo.

Probatur quarto: Caelum non est Ignis, nec Aër, nec Aqua, nec Terra, ergo non est ullum Elementum; consequentia patet, quia tantum sunt quatuor, ex D. Aug. serm. 63. Divers. cap. 23. & lib. 2. de moribus Manich. cap. 8. & communi consensu Philosophorum: Probatur Ant. primò non est Ignis, tum quia aliàs activitate sua omnia combureret ob immentam molem, & solidissimam materiam in qua esset; Tum quia ignis fluidus est, solidi autem sunt Caeli ex Jobo; Tum quia ex se totaliter lucerent, nec Eclypsarentur per absentiam solis; Tum quia aquae superiores, utpote graviore & multae, eum extinguerent. Secundò non est Aër, aut Aqua concreta; Tum quia sic illa Elementa perpetuò contra statum naturalem manerent, & extra

IV. *Probatur etiam per enumerationem.*

II. *Dico I. Caelum non est aliquod unum ex Elementis. Ita SS. Patres, Theologi, & Peripatetici communiter.*

Probatur primò: Caelum est pars integralis Mundi, ergo debet habere naturam simplicem distinctam ex aliis partibus; Probatur conseq. Quia non est potior ratio cur aliae partes integrantes mundi, haberent distinctam naturam simplicem, quàm Caelum; imò

F. Amandi Hermann Physica.

Bbbb pro.

proprium locum; Tum quia si esset aqua ab igne vicino & à velocissimo motu, & attritione jam dudum esset dissoluta; Tum quia Aqua non possit tantos calores in inferioribus causare; Et idem currit de Aère; Et insuper quomodo aër posset concrefcere? non per ignem, quia ejus est rarefacere aërem, non condensare. Quòd autem non sit Terra, de se patet. Verum in Contrarium

V.
Explicatur
SS. Patres
subjectis.

Opponitur Autoritas Scripturæ & Patrum, nam illa Cælum vocat Firmamentum, illudquè collocatum asserit in medio aquarum, ut videlicet earum frigore ejus calor, & ardor temperaretur, ergò est ignis. Istorum verò, aliqui ob id ipsum affirmant in Cælo collocatas aquas, ut sunt ipse Augustinus lib. II. Civit. cap. ult. Basilius, Justinus Martyr, &c. Aliqui verò voluerunt illud esse aqueum, ut Theodoretus, Beda, Hugo, &c. Alii dicunt esse aërem valdè benè condensatum, ita Basilius & Ambrosius in suo hexameron. Sed Respondeo, per Firmamentum in Scriptura non intelligi unum aliquod Cælum, sed ex Divo Augustino omnes usquè ad puriorem regionem aëris, supra; Unde ipse non dicit, aquas esse collocatas ad refrigerandum, sed ob alias rationes, quæ licèt sint nobis ignotæ de aquis tamen nulla est dubitatio facienda, cum Scripturæ sit major Autoritas, quàm cujusquè humani ingenii capacitas. Deinde ipse ignem, & ætherem vocat frequenter Cælum, ut lib. 3. Gen. litt. cap. 3. ubi dicit: *Quatuor nobissimis mundum constare Elementis, Cælo (Igne) Aquâ, Terrâ, Aère*; Et Serm. 147. Temp. cap. 6. ait: *Æther est Cælum, & ignis ille liquidus Cælum est. Quod super aërem Cælum est, æther est.* Ad alios autem Patres dico, illos velle tantum Cælos esse factos ex materia aquæ, non verò ipsos esse aquam.

VI.
Non omne
quod super
eminet levissimum est.

Arguitur etiam ratione: Cælum est super omnia Corpora alia, ergò est ignis; Probatur Conseq. levissimum supereminens omnibus ignis est, sed Cælum supereminet omnibus, ergò ignis est. Respondeo negando Conseq. Cujus probat. majorem distinguo. levissimum supereminens omnibus ignis est si sit levissimum, & ex iis quæ sursum feruntur, concedo majorem; Si non constet esse levissimum, & sit ex illis quæ non feruntur sursum, nego majorem; Et distinguo similiter minorem, Cælum supereminet omnibus ratione levitatis, & quòd sursum feratur, nego; ex alia perfectione & natura, concedo minorem.

VII.
Cælum non
est compositum
ex elementis.

Dico 2. Cælum non est unum aliquod Corpus ex Elementis compositum. Est Authorum supra.

Probatur primò: Quia nullum mixtum naturaliter motu circulari movetur, sed cælum movetur naturaliter motu circulari, ergò nullum est mixtum; Patet major: Quia omnia mixta moventur motu recto: Probatur minor cuicunque corpori debet correspondere naturalis motus aliquis, quia

quodlibet dicit inclinationem ad suam perfectionem, sed Cælo nequit alius motus correspondere, quàm Circularis, ergò: Probatur minor; Aliàs deberet inclinationem dicere ad motum rectum, sed ad hunc non potest dicere, alioquin defactò semper esset sub motu violento, quia semper sub motu circulari.

Probatur secundò: Cælum vel est compositum ex Elementis ad æqualitatem, vel ad inæqualitatem, neutrum dici potest, ergò. Probatur minor; Non ad æqualitatem quia tunc haberet tantum gravitatis, quantum levitatis, & sic non posset se magis in hanc partem movere quàm in illam: Non etiam ad inæqualitatem, quia tunc erit aliquis prædominatio, sed omnis motus fit secundum Elementum prædominans, & si prædominaretur ignis moveretur sursum, si terra, vel aqua moveretur deorsum, ergò.

Probatur tertio: Cælum est positum in supremo loco supra omnia Elementa, & mixta, ergò non potest esse compositum ex Elementis: Probatur consequentia, quod in natura communicat, ergò nec in loco, quia non videtur cur natura, & Author ejus illud ab hac lege exciperent, sed in loco non communicat, ergò nec in esse. Confirmatur primò: Quia si esset aliquod compositum, deberet habere aliquam gravitatem, videtur autem inconueniens tantam gravitatem ponere supra corpus levissimum, ignem. Confirmatur secundò: Deberet esse corruptibile sicut sunt omnia mixta, tale non est, ergò.

Probatur quarto: Cælum est agens primum & universale, ergò non potest esse Compositum ex Elementis: Probatur conseq. quia agens debet esse prius naturâ iis in quæ agit, sed agit in Elementa & mixta, ergò. Confirmatur, quia nullum mixtum potest habere perfectiores operationes, si est homogeneum & inanimatum, quàm illa ex quibus compositum est, Cælum autem habet perfectissimas & diversissimas operationes, ergò. Sed in contra

Arguitur: Ubiunque reperiuntur eadem accidentia, eadem est natura, per ipsa enim inquirimus, naturas rerum, sed in Cælo reperiuntur accidentia Elementorum, ergò etiam eorum natura: Probatur minor; Tum quia in Cælo est lumen, soliditas, planties, quantitas, colores, sol enim est aureus, luna argentea, Mars rubicundus, Saturnus fuscus; &c. Tum quia in ipsis sunt Elementorum qualitates activæ, humectant, calefaciunt, frigefaciunt, nam secundum Ptolomæum luna est humida; Saturnus frigidus, & modicè siccus; Mars siccus, & igneus; Jupiter temporatus; Venus humida; & Mercurius exsiccativus. Respondeo distinguo. majorem: Ubiunque reperiuntur eadem accidentia, eadem est natura, si sint accidentia propria specifica, & concedo: Si accidentia sint communia, & generica, nego majorem. Unde quia in Cælis reperiuntur quantitas, soliditas, planties, ind-

Indicatur quod habeat aliquam naturam communem genericam cum Elementis, non vero specificam, illa etenim accidentia non sunt propria Elementis ut sequantur differentiam ipsorum, consequenter ex illis parum infertur; minis ex coloribus, quia illi colores sunt tantum apparentes ex varia reflexione luminis per medium ad nos variati. Et per hoc patet ad probationem primam minoris. Pro secunda respondeo distinguo: Ant: In Caelis & Astris sunt qualitates activae elementorum formaliter & actu, nego; eminenter, & in Virtute, seu effectivè, concedo Ant: & nego consequentiam.

Instatur: Quod aliquod Corpus habeat aliquam Qualitatem formaliter activam, verbi gratiâ, ignis, propriè & formaliter calefaciendi, non aliunde cognoscitur, nisi ab experientia sensuum, & ab ipso effectu, quem experimur ab igne, sed Caeli & astra æquè effectum istum producant, & nos eum experimur, ergo: Patet major: Quia si hæc ratio tollatur, non habebimus media, per quæ poterimus cognoscere aliquid esse formaliter calidum, vel non; probatur minor, quia non minus experimur nos calefieri à sole, quàm ab igne. R. distinguo: ma: Quod aliquid: &c. si contra sensum & experientiam ratio non convincat contrarium, concedo maj. Si convincat, nego maj. & distinctâ similiter minori, nego consequentiam. Itaque licet Caeli & Astra calefaciant, &c. quia tamen constant naturâ simplici & incorruptibili, ideo non debent in se formaliter habere illas qualitates.

Urgetur: In Caelis aliqua partes sunt rariiores, alia: densiores, alia: lucidiores, alia: obscuriores, ergo Caeli sunt mixti: Ant. patet ex Philosopho 1. Meth. cap. 4. id docente. Probatur conseq: Quia illa diversitas oritur ex majori & minori perfectioni, & imperfectiori mixtione, sed &c. ergo. Respondeo negando conseq: cum sua probatione, sed oritur ex raritate & densitate, quæ consequitur quantitatem talis corporis.

QUÆSTIO II.

An Caeli sint compositi ex materia & forma?

Supposito, quod Caeli non sint mixti ex Elementis, quodque sint corpora simplicia, difficultas nunc est, an sint compositi ex materia, & an hæc materia sit ejusdem rationis cum nostra? In qua difficultate Averroës pluribus in locis docet Cælum esse omnino corpus simplex omnis Compositionis ex materia & forma expers, quod aliquando solet dici materia, quia subjicitur accidentibus, ut quantitati, &c. congruentius tamen habet rationem subiecti. Contraria tamen sententia tamen sententia est universaliter omnium Philosophorum, Theologorum, & plurimorum Patrum, cum quibus

Dico I. Cælum est compositum Physicè ex materia & forma substantiali.
F. Amandi Hermann Physica.

Probatur primò: Ex Autoritate Sanctorum Patrum D. Augustini lib. de Gen. imperfect: cap. 17. ubi dicit: *Quod Cælum, & terra appellatum est, materies erat quadam confusa, de qua mundus, qui duabus maxime partibus, Cælo & terrâ constat, digestus Elementis & acceptâ formâ, fabricaretur.* D. Bernardi Serm. de S. Martino, ubi ait: *Sicut enim sunt corpora terrestria, sic sunt & corpora Cælestia, sed longè verò alia Cælestium gloria, alia terrestrium.* lib. 5. de Confid. cap. 3. sic de Caelis loquitur: *Ista siquidem omnia est supra loco, precio infra sunt, & dignitate natura, sunt enim corpora, & alibi*

Probatur secundò ratione: Cælum est substantia sensibilis, ut asserit D. Bernardus Sermone 27. in Cant: *Corporis sensibus subjacens, & de se certum est, & indubitatum, ergo est compositum: Probatur consequentia, si non esset compositum, esset vel sola materia, vel sola forma, sed neutra sola esset potest, ergo; Probatur minor, non sola materia, quia hæc est incompleta, & per se defectò non movetur, sed cælum est completum & perfectum moveturque per se, ergo: Non etiam est sola forma, quia vel esset materialis, & hoc non, ob idem argumentum, & quia hæc non nisi miraculosè est sine subiecto, Cælos autem esse tales naturaliter non miraculosè certum est; vel Spiritualis, & tunc vel partialis & incompleta; & hoc non, sola enim anima rationalis est talis, & iterum, quia tunc Cælum ordinaretur ad Constitutionem alterius compositi, sicut ordinatur anima, quod falsum est: vel esset totalis & completa, & hoc etiam non, quia sequeretur quod esset intellectu, & voluntate præditum, quia proprietates & potentia sequuntur naturam, sed intellectus & voluntas, sunt potentia substantia spiritualis completa.*

Probatur tertio: In Cælo non minus, quàm in rebus sublunaribus reperitur quantitas, figura, densitas, raritas, obscuritas, & claritas, sed ex his arguuntur omnia constare materia, ergo etiam Cælum constat: Probatur minor, quia quantitas immediatè inheret substantia materiali, figura est quidem modus quantitatis, raritas, & densitas consequuntur corpoream substantiam veluti proprietates, nam raritas ex Philosopho est magna quantitas in parva materia propria, & densitas est parva quantitas in multa materia; similiter claritas & obscuritas sunt corporibus propria.

Dices: Non repugnat substantiam corpoream simplicem esse, carentem compositione ex materia & forma, & tamen sit subiectum quantitatis, & similium accidentium, ergo ex hac ratione non probatur Conclusio, consequenter Cælum erit tale corpus cum spectet ad universi pulchritudinem, ut in eo sint talia corpora simplicia. Respondeo 1. Antec: non esse certum, qui enim teneret extensionem quantitatis fieri ratione materiae, & omnem quantitatem essentialiter respicere materiam: Ant: facile negaret. Respondeoposito, quod sit

III. Non potest esse sola materia vel sola forma.

IV. Probatur etiam ex accidentibus.

Bbbb a possi

Ex non re-
pugnantiā
non potest
inferri con-
suetudo.

possibilis talis substantia, non tamen inde sequitur, eam defacto esse, aut esse Caelum; non primum, quia ex possibilitate rei non inferitur statim actualis existentia, congruentia verò illa quod talis substantia faciat ad pulchritudinem univèrsi, parum facit; Quia congruentiæ non sunt ad asserendum aliquid, sed ad ostendendum Id (quod aliunde ex sufficienti fundamento constat jam esse) recte factum esse, alioquin enim quotiescunquè excogitari posset aliqua congruentia alicujus rei, cujus posse ad pulchritudinem Univèrsi faceret, statim deberet asseri actu esse, ut verbi gratiā, non implicat dari aliquid corpus, quod non sit mobile, & ejus existentia ad pulchritudinem Univèrsi faceret, ergò est. Neg. conseq. nec etiam secundū, quia Caelum est corpus naturale, ergò debet constare natura, quæ est materia & forma.

VI.

Probatur per
inductionem.

Probatur quarto. Per Inductionem constat, omnia alia Corpora esse Composita ex materia & forma, ergò idem dicendum est de Cælo, vel debet particularis ratio assignari, quare Caelum à tali compositione sit exceptum; Subsumo, sed nulla ratio assignari potest, ergò: Probatur subsumptum; quia vel esset quod Caelum sit incorruptibile, ratione cujus non debet habere materiam; vel quia in Cælis non videmus accidentia communia cum his inferioribus; vel quia in eo non videmus transmutationem substantialem; vel quia frustra poneretur in eo materia & forma, sed nulla ex his rationibus aliquid probat, ergò. Probatur minor, quoad singulas: Non prima, quia licet materia sit principium corruptionis, non est tamen nisi ratione formæ, unde si forma naturaliter petat semper conservari, petit etiam materia, cum illa sit ingenerabilis in Entitate. Sed nec secunda etiam; quia patet, & mox dicam in Cælis sunt quantitas, figura & aliæ accidentia communia, cum his inferioribus. Non tertia, quia licet materia prima fuerit investigata ex transmutatione, illà tamen inventà semel, cognitum est eam esse necessariam, non propter solam transmutationem, sed etiam propter multa alia, nempe ut sit subiectum formæ, & componat cum ea compositum substantiale; sicut locus investigatus fuit ex translatione corporum, denique ejus naturà investigatà, cognitum fuit, non solum ea, quæ transferuntur esse in loco, sed etiam alia, ut terra & alia Elementa, sic licet materia sit subiectum generationis & corruptionis in his inferioribus, hæc ratio non est tamen ei adæquata; unde licet materia in Cælis non habeat hoc munus, habet tamen aliud. Non deniq; Quarta: Quia materia ponitur in Cælo ut illud sit compositū actu, & quia in eo videmus accidentia his sublunariis similia; Forma verò, ut sit in actu, ut agere possit, ut motus sit ei naturalis, ut ei sit connaturalis talis figura, talis quantitas, tale lumen, talis operatio; Cùm enim materia sit indifferens ut habeat hunc, vel illum motum, hanc vel illam quantitatem, debet determinari à forma.

Dices: Caelum non habet inclinationem ad motum Circularem, nisi passivum, sed hæc provenit ex materia, ergò. Contrà, Inclinatio sive activa, sive passiva, non provenit à sola materia in Cælis, quia nec provenit à fo-

la materia in sublunariis, quod enim ignis ascendat sursum, & terra deorsum, à materia provenire non potest, cum sit eadem, ergò à forma, ergò similiter in Cælo, materia enim utrobiquè est indifferens ad hunc, vel illum motum determinatur verò per formam.

Contra hanc Conclusionem opponitur Farrago Authoritatum & Textuum ex Aristotele, in quibus omnibus, Cælis denegat materiam, unde Mastrius dicit secundum Aristotelem, & lumen naturale non esse ponendam materiam in Cælis, sed utrumquè perperam dictum est; primò quidem esto enim in pluribus locis materiam neget, in aliis tamen adstruit, ut 8. Metaphyl. Textu 3. loquens de rebus, quæ constant materiā, ait: *Omniem substantiam sensibilem constare materia, sed Caelum est Corpus sensibile, ut ipse docet Aristoteles Text. 1. & 12. Metaph. l. 5. 1. Cæl. Text. 92. & 2. Phys. lib. 19. ergò Caelum constat ex materia.* Unde, quando alibi negat in Cælis materiam intelligendus est de materia, prout est sub actu secundo corruptionis & mutabilitatis, quasi diceret, Cælos nunquam mutari, & actum secundum habere materię. Secundò non video, quomodo potuerit Mastrius asserere, Caelum secundum lumen naturale carere materia; benè tamen secundum Theologos; an non ipsemet perfectius ex lumine naturali penetravit res ut Theologus, quam ut Philosophus. Et sanè hoc dictum probat, omnes Theologos, qui hoc adstruunt lumen naturale, vel cognoscisse, vel eo non fuisse usus, cùm tamen Theologi multum juvent Philosophos in veritatibus Philosophicis indagandis ut, de separabilitate accidentium, & quantitatis à substantia, de subsistentia, &c. deinde lumen naturale, quod allegat, parum probat, nam ex incorruptibilitate non inferitur, quod non constet materiā, cùm imprimis hoc ipsum & Theologicè, & Philosophicè, demonstratur à pluribus contrarium, ut in sequenti questione videbimus; Et quamvis ex mutabilitate sit investigata materia, non sequitur, ergò eam solum ibi esse ubi est mutatio, ut in ultima probatione Conclusionis copiosius adduxi & probavi.

Dico 2. Materia Caelorum est ejusdem rationis cum materia sublunarium. Ita Scotus D. Bonaventura, &c. contra Thomistas, Ravium, Averlam, Amicum: &c.

Probatur primò: Ex Authoritate SS. Patrum, & Doctorum nostrorum D. Augustini lib. 12. Confessio. cap. 8. dicentis: *Tu Domine fecisti mundum de materia informi, quam fecisti de nulla re pene nullam rem, unde faceres magnas, quæ miramur Filii hominum, valde enim mirabile hoc cælum corporeum.* De quo pene nihil faceres hæc omnia, quibus iste mutabilis mundus constat. Sed Mundus constat Cælo, & Terrā tanquam partibus, ut ibidem cap. 19. ait Idem S. Doctor: *Item verum est, quod mundus iste visibilis habeat magnas partes suas, Cælum & Terram, ergò.* Et lib. Gen. imperf. cap. 3. dicit: *Mundus vocatur digestio, & ordinatio singularum quarumque rerum.*

formatarum & distinctarum: ipsa verò materies Caelum, & terra veluti semen Caeli appellata sit quasi confusam atq; permixtam ab artifice Deo accipiendâ formis idoneum. Et alibi sæpè. Idem deducitur clarè ex Authoritatibus Divi Bernardi supra, ubi dicit, corpora coelestia esse corpora sicuti nostra, sed non ratione formæ; ergò ratione materiæ. His adiungi possent plurimi alii Sancti Patres, qui omnes clamant esse ejusdem rationis, ex eo, quod materia tota simul primâ die creata sit, ita, quod quidquid Deus postea produxit, non creavit, sed ex præjacente materia formavit; Caelum autem siderum, & Planetarum secundâ die produxit; ergò ex eadem materia.

Probatur secundò Ratione:

Quia nulla est necessitas asserendi materiam Cælorum esse diversâ rationis à materia sub-lunarium, ergò: Probatur Ant. Quia si aliqua esset maximè, ut possit eorum corruptibilitas defendi, hæc non est, ergò: Probatur minor: Quia sola materia primâ non est principium corruptionis, nisi etiam forma talis sit ut separari possit à materia, quod contingit, vel quia forma non perfectè satiat eam, vel quia uniter forma materiæ mediantibus disputationibus contrarium habentibus, sed forma Cæli primò perfectè satiat eam, nec habet aliquod contrarium connaturalitèr, ergò. Confirmatur, quia si propter incorruptibilitatem Cælorum distinguenda est eorum materia, à materia sub-lunarium, pari ratione debemus distinguere materiam unius Cæli ab alia materia alterius, utrobique enim eadem est ratio.

Probatur terciò:

Tum quia nihil potest assignari per quod distinguantur hujusmodi materiæ, actus enim est qui distinguit 7. Metaph. 49. Quilibet autem materia est pura potentia, ergò, Tum quia si materiæ Cælorum, & sub-lunarium essent diversæ rationis, una deberet esse perfectior alterâ, duæ enim res defectu sunt inæqualis perfectionis, sunt enim species veluti numeri, ex Aristotele 8. Metaph. 10. hoc autem dici non potest, quia sequeretur aliquam materiam non esse infinitum Ens & maximè distans à Deo & pene nihil, ut loquitur D. Augustinus. Vide ea quæ dixi in Physica ad quæ me revoco, & conformatum volo.

QUÆSTIO III.

An Caelum sit incorruptibile?

Antiqui ferè omnes Philosophi ante Aristotelem & in quàm maximè, qui existimaverunt Caelum esse unum aliquod ex Elementis, docuerunt, Caelum esse naturalitèr corruptibile, à quibus Plato in Thymæo in eo solum discrepat, quod velit eos esse quidem de se corruptibiles, voluntate tamen, & beneficio Dei esse incorruptibiles, quàm etiam sententiam secuti sunt plurimi SS. Patres, verumtamen, ad quaestionem resolutivè

Dico: Cæli sunt connaturalitèr incorruptibiles. Est communis Theologorum & Philosophorum.

Probatur primò:

Ex Authoritate S. Augustini, qui lib. 1. Retract. cap. 3. ait, hunc locum Apoclypsi 21. Et vidit Caelum novum, & Terram novam, primum enim Caelum, & prima Terra abiit, &c. Spiritualitèr esse intelligendum; & lib. 3. lib. arbit. 23. ait: Summa Corpora quæ Cælestia sunt, minus corruptioni subjacere, nullâ corruptione ravescere; Quare Concione 2. in Pf. 101. ut infra adducam explicat D. Petrum describentem Cæli corruptionem, de Cælo aëreo.

Probatur secundò,

Ex Scriptura, nam Ecelesiast. 3. dicitur: Didici quòd omnia opera, quæ fecit Deus perseverant in perpetuum: Psalmo 148. Statuit eam eternam.

Probatur terciò:

Ex Aristotele hinc lib. 1. Text. 21. Omne quod corrumpitur, corrumpitur à contrario, Cæli non habent contrarium, ergò: Major probatur, quia substantiæ non corrumpuntur à se ipsis, unumquodque enim Ens quantum est ex se, appetit semper esse; ergò si corrumpitur ab alio corrumpi debet; ergò à contrario, omnis enim corruptio, quæ fit ab alio necessariò debet fieri à contrario, quia primò simile in simile non agit, & solum contrariorum est sese mutuo pellere; Nec refert, quòd formæ substantiales sibi non sunt immediatè contrariæ, sunt tibi tamen contrariæ ratione dispositionum & accidentium. Non refert etiam, quòd lux careat contrario, & tamen desinat in aere, quia non desinit per actionem extrinseci agentis, quæ sit propriè corruptio, sed per subtractionem corporis luminosi, à cujus præsentia dependebat conservatio luminis. Probatur etiam mi. principalis: Quia motus circularis nullum habet contrarium; ergò & Cæli quorum est moveri circularitèr, nihil habent contrarium; Probatur Antecedens, quia si quid esset, aut esset motus rectus, aut circularis, neuter est, quia recti inter se opponuntur, & circulares non sunt inter terminos maximè distantes Probatur consequentia: Quia principia immediata motuum sunt qualitates motivæ; ergò si motus non habent contrarium, nec qualitates habebunt; ergò nec substantiæ Cælorum.

Dices:

Astronomi demonstrant duos motus in Cælo unum ab Oriente in Occidentem, alterum ab Occidente in Orientem, quorum ille dicitur ab ipsis proprius decimæ sphaeræ (qui sic multiplicat Cælos) seu primo mobili, unde & primus motus dici solet quo die naturali, hoc est spatio 24. horarum ab Oriente per Meridiem in Occidentem. & hinc rursus per mediam noctem in Orientem motu simplicissimo & regulatissimo movetur, eoque motu omnes alias sphaeras rapit ab Oriente in Occidentem singulis diebus circa Terram, & hæc ratione motu raptus moveri dicuntur: Alter verò proprius est aliis sphaeris & primo mobili nullatenus conventit ab Occidente in Orientem, sed hi motus sunt contrarii, & omnes sphaeræ utrisque moventur ab Occidente in Orientem proprio, & raptitò ab Oriente in Occidentem. Respondeo, transeat illos motus esse in Cælis, sed non sunt contrarii, ut benè notat

Clavius in sphaera tit. de motibus orb. Quia non sunt simpliciter ad terminos contrarios, sed ad Orientem & Occidentem, ita ut diversa ubi, acquirant, in Oriente & Occidente eodem tempore, motus autem contrarii referri debent ad unum, idemque punctum fixum, ita ut uno motu accedatur ad aliud punctum, & alio recedatur ab eodem, quod nullo modo fit in motibus Cælorum, quia simpliciter omnes Cæli moventur ab Oriente in Occidentem, quia nullum datur instans temporis in quo quolibet punctum in illis assumptum non semper magis, ac magis ab Oriente recedat, & accedat in Orientem propter motum rapidissimum primi mobilis, quo rapiuntur & circumaguntur, & secundum quid ab Occidente in Orientem quatenus sub diversis signis Orientalibus reperiuntur. Vide Clavius de hac re: Et declaratur Exemplis; Si enim Navis aliqua maxima celeritate ab Oriente moverentur in Occidentem, aliquis vero existens in navi perambulet navim à prora in puppim, talis simpliciter movebitur ab Oriente in Orientem, & quod ad motum navis celerius multo quam motu proprio in contrariam partem moveatur, & ideo magis semper ab Oriente recedat & accedat ad Occidentem, licet simul secundum hoc est ad partes Orientales navis, non tamen simpliciter. Item formica lento gradu contra motum velocissimum alicujus rotæ ab Occidente in Orientem incedit. Quod itidem fieri potest in pelvi aqua repleta, ubi aqua paulatim ab una parte ad aliam moveatur, deinde pelvis in oppositam partem motu celerissimo circumagatur.

V.

Probatur Conclusio quartò,

Experientiâ, quæ optima est Magistra in rebus Physicis, quia videmus corpora, quæ sunt corruptibilia, vel secundum se tota, vel secundum partes corrumpi, & alterari peregrinas impressiones suscipiendo, & sic à naturali statu aliquando cadere, sed Cæli ab eo tempore, à quo conditi sunt semper secundum se totos, & partes suas integri permanserunt, & invariabili uniformitate eodem modo moventur, nec alternantur, nec à naturali suo statu excidunt; ergo signum est eos esse simpliciter naturaliter incorruptibiles. Confirmatur: Tum quia non implicat, tum quia ad universi pulchritudinem facit.

VI.
In igne ob
varietatem
non possunt
videri corrup-
tiones.

Dices: In sphaera ignis nullæ etiam sunt visæ mutationes similes, & tamen ignis est corruptibilis; ergo ex eo quod nullæ sint visæ mutationes in Cælis eorum incorruptibilitas non comprobatur. Respondeo negando consequentiam: Quia in infima parte ignis multæ sunt impressiones ignitæ, ut advertit Aristoteles; deinde ignis in sua sphaera est valde rarus, & consequenter non est visibilis à nobis, adeoque mirandum non est, si nullas viderimus in ipso mutationes. Denique quia aliunde colligimus ignem esse corruptibilem, quia est ejusdem rationis cum nostrate, cum habeat eandem accidentia, & sic quemadmodum iste, ita & ille est corruptibilis. Sed directè contra Conclusionem

Opponuntur plures Authoritates Sacrae Scripturae, quæ Cælum corruptibile adstruit, ut ad Hebr. 1. *Ipsi peribunt, & sicut vestimentum veterascent, Job. 41. Homo cum perierit, non surget, donec atteratur Cælum. Isaia 14. Tardescet omnis militia Cælorum: & 51. Cæli sunt formæ lignescunt. & 65. Ego creo Cælos novos & Terram novam: Lucae 21. Cælum & Terra transibunt: Matth. 24. Stella cadent de Cælo, & Epist. 2. Petri cap. 3. dicitur: Cælos esse reservatos igni.* Ergo Cælum est corruptibile. Respondeo 1. Generaliter ad omnes istas & similes Authoritates eas intelligendas esse, quod Cælum in alium statum secundum aliqua accidentia transiturum, non vero quod sit in substantia mutandum vel corruptendum, ut clarè docet D. Augustinus lib. 20. de Civit. cap. 14. 16. 18. & 24. & post ipsum Theologi communiter, & idem tenuit S. Hieronymus in cap. 6. Isaia, ubi ait: perditionem Cælorum non sonare interitum eorum, sed mutationem, quod latius prosequitur cap. 6. Isaia: ubi adducens illud Psalmi 101. *Ipsi peribunt, tu autem permanes, &c.* Concludit: *In quo clarè demonstratur perditionem & interitum, non abolitionem in nihil, sed commutationem sonare in melius.* Idem sentiunt plures alii Patres, & clarè colligitur ex Scriptura, quæ futuram Mundi mutationem vel purgationem, vel renovationem, vel servitutis, vel corruptionis liberationem nominat. Ad Rom. 8. ait S. Paulus: *Omnia Creatura ingemisunt, & parantur usque adhuc, non solum illa, sed & nos &c. ad ipsius Evoram Dei expectantes redemptionem Corporum nostrorum: Quorum verborum sensus est, quemadmodum nos petimus immutationem, & glorificationem corporis nostri, ita & reliquæ creaturæ, rationis & sensus expertes expectant suam innovationem & instauracionem; ergo non immutabuntur substantialiter, sed tantum accidentaliter, alioquin illa mutatio non esset eorum perfectio, sed destructio, unde nec possunt dici illam appetere, sed potius timere, sicut & homo, si non esset resurrecturus in eodem corpore, non diceretur appetere illum immutationem, quia non esset redemptio corporis nostri. Unde ulterius arguit pro eadem veritate D. Hieronymus ex illo Isaia 30. *Erunt lux Luna sicut lux solis & lux solis erit septemplex, sicut lux septem dierum, si enim hæc astrâ futura sunt lucidiora, erunt utique ipsa duratura, sine & quoniam quoniam enim exponi non possunt, de alio Sole & Luna cum Scriptura utatur his nominibus, ut sunt in usu communi, communiter autem utantur tanquam singularia nomina significantiâ hunc Solem & hanc Lunam, quæ nunc sunt. Idem colligitur ex illo 1. Corinth. 7. *Præter figuram hujus Mundi figura dixit, & non substantiam, sed quia non modicam doctrinam adferri potest, ideo***

Respondetur 2. Particulariter ad

quamlibet. Et imprimis ad illud Hebr. 1. dicitur, id dici ad ostendendam immutabilitatem Dei, quasi diceret fieri quidem potest, ut Cæli perirent, saltem per annihilationem, tu tamen semper manes idem, unde etiam illa verba Lucae: *Cælum & Terra transibunt* conditionaliter, & comparativè sunt intelligenda, quali diceret

Citius, vel potius illa transibunt, quam Domini verba: Et sic etiam intelligitur illud Isaia: *Cæli sicut fumus liquefcent*, ut idem sit, citius liquefcent, sicut fumus, quam tua iustitia. Quod dicitur de Cælis novis, intelligitur quoad meliorem statum, & conditionem & positò, quòd fierent etiam quoad substantiam Cælum & Terra nova, hæc tamen non transibunt per corruptionem, sed per annihilationem. Casus autem stellarum non est ita intelligendus, quasi in rei veritate sint casuræ, sunt enim plurimæ ex illis multò majores Terræ ubi; ergo si caderent reciperentur? Sed quia lucere desinent ante innovationem vulgò existimabuntur cecidisse, Scriptura enim frequentè loquitur secundum communem loquendi modum hominum: vel per Stellas intelligi possunt multæ inflammationes ignitæ, quæ similes stellis de Cælo cadent. In loco tandem S. Petri per Cælos intelligendus est aër, ut explicat ipsemet D. Augustinus Concion. 2. p. 2. Psalm 101. dicens: *Aperte dixit hoc Apostolus Petrus, Cæli erant olim de aqua & per aquam constituti Dei verbo, per quod qui factus est mundus ab aqua inundatus perit, Terra autem & Cæli, qui nunc sunt, eodem verbo repositi sunt igni reservandi. Tam ergo dixit, Cælos perisse per diluivum, perisse autem novimus secundum quantitatem & spatia aëris hujus. Excrevit enim aqua, & totam capacitatem, ubi aves volitant occupavit, ac sic nunc Cæli perierunt propinqui terris, Cæli secundum quod dicuntur aves Cæli, sicut & Cæli Cælorum superiores in firmamento. Sed utrum & ipsi perituri sunt igni? an hi soli Cæli, qui etiam diluivio perierunt, diluivatio est aliquando serupulosior inter doctos. Ipsius autem mens patet aliunde ex dictis supra. Sed*

tuisset, nisi aliquæ partes Cæli tunc fuissent inflammata, ex quo ulterius sequitur, Cælum posse converti in ignem, & consequenter esse corruptibile. Ad hanc oppositionem multi multa respondent, & inprimis aliqui dicunt, quòd similes Stellæ fuerint Cometæ; verum Cometæ non sunt in firmamento, ubi est Casiopeia, sed in suprema regione aëris; deinde Cometæ non servant eundem aspectum in omnibus regionibus, ut probat Clavius cum Mathematicis. Tertio Cometæ non moventur tam citò sicut sidera, & sicut motas fuisse, dicit Clavius. Alii dicunt fuisse exhalationes elevatas usque ad specificata loca, sed gratis, quomodo enim transirent spheram ignis absque eo, quòd non accenderentur? Quomodo transirent Cælos solidos sicut are fusos? & unde tanta copia exhalationum; quanta necessaria est ad tantæ magnitudinis Stellam? Melius ergò respondetur cum communi & Clavio, loco citato, illas Stellas relatas, non fuisse naturaliter genitas, sed miraculosè virtute Divinâ, ad aliquid ostendendum, quamvis id nobis fuerit & sic ignotum, sicut stella, quæ duxit Magos ad Christum, vel dic cum Lælio ad Stellam Veneris, eam auctam, id ei non esse novum, crevit & crevit, sicut Luna. Unde sicut hæc non mutatur intrinsecè, sed tantum extrinsecè, ratione majoris illuminationis, ita & illa.

QUÆSTIO IV.

An Cæli sint animati?

Chaldæi olim, & Platone teste, & defensore in Cratylo, & Epinomide ac omnes ferè veteres Physicologiæ Principes, Græci & Egypti, ac maxima copia plurimorum Philosophorum scripserunt, Cælos habere vitam & animam. Ex Arabibus senserunt idem Avicenna, Algazellus, Alpherabius, Ptolomæus & plurimi Astrologi. Ex Peripateticis Simplicius, Philop. Theophrastus, imò ipse Aristoteles, 2. Cælo, l. 1. 3. & 4. 61. ubi asserit decipi, qui existimant astra esse inanimata, cum animâ, vitæque consent. Ex Patribus Origines, Tom. 1. Comment. in Joannem in illa verba: *In principio, & c. & lib. 7. in Periarchon, asserens insuper Stellas vitæ & virtutis capaces, & Christum non modò pro hominibus & Angelis, sed etiam pro ipsis passum esse, & aliqui putant etiam D. Hieronymum se ab hac sententia non excusare, & ipsum D. Thomam, quamvis reverà non sit, utpote cum loquatur ex mente Aristotelis*

I. Antiquorum errores.

Divus Augustinus in hac materia pluribus videtur fuisse problematicus, nam lib. 2. Gen. lit. cap. 18. Et in Enchiridio cap. 18. de anima & vita disputans ait: *Nec illud certum habeo utrum ad eandem (videlicet beatitudinem hominum & Angelorum) societatem pertineat Sol & Luna, & cuncta Sidera, quamvis nonnullis lucida corpora esse sine sensu & intelligentia videantur.* Et lib. 1. de Consens. Evang. cap. 23. dicit: *Utrum universa ista corporis moles, quæ Mundus appellatur habeat quandam animam, vel quasi animam suam, id est rationalem vitam, quæ ita regatur, sicut unumquodq; animal, magna, atq; abditæ quæstio est.*

II. Mens D. Augustini proponitur.

IX. Dices: S. Petrus ibi Cælos distinguit ab

Elementis; ergò per Cælos non potest intelligi Elementum aëris. Respondeo S. Petrum per Elementa intelligere non omnia, sed ea, quæ propè nos sunt, scilicet terram & aquam, ut notat Bannes, alioquin si omnia quatuor intelligerent etiam ignis ipse igne arderet, & ardore contabesceret.

X. Opponitur 2. Experientia, quòd

Cælum mutatum fuerit, primam refert & recitat D. Augustinus lib. 22. Civit. cap. 8. his verbis: *Est in M. Varronis librù, quorum inscriptio est de Gente populi Romani, quod isdem verbis, quibus ibi legitur & hic ponam; In Cælo, inquit, mirabile exitit portentum: nam in Stella Veneris nobilissima, quam Plautus Vesperuginem, Homerum Hesperon appellat, pulcherrimam dicens, Castor scripsit tantum portentum exitisse, ut mutaret colorem, magnitudinem, figuram, Cursum, quòd factum ita, neq; antea, neq; postea sit. Hoc factum Ogyge Rege dicebant Adrastus, Cyzicenus & Dion. Neapolites, Mathematici nobiles.* Secundam refert Clavius in cap. 1. Sphæra tit. de quantitate Stellarum; nam Anno Christi 1572. nova Stella apparuit in Constellatione Casiopeia (est decima, ex 24. Stellis) que tantæ magnitudinis & splendoris in principio visa est, ut Veneris Stellam vinceret, sed post menses 2. ita diminuta fuit, ut æqualis videretur Stellæ polari, vel cujus alteri tertie magnitudinis, in qua mansit usque ad Annum 1574. ubi iterum evanuit, sed hoc fieri non po-

Nec affirmari debet ista opinio, nisi compertò, quòd vera sit, nec refelli, nisi compertò, quòd falsa sit. Quid autem hoc ad homines, etiamsi eos semper lateret? Et quamvis lib. I. Retractionum cap. 5. retractet, & illud cap. 11. iterum scribat his verbis: *Animal esse istum Mundum, sicut Plato sensit, aliiq; Philosophi plurimi, nec ratione certà indagare potui, nec Divinarum Scripturarum auctoritate persuaderi posse cognovi, unde tale aliquid à me dictum, quo id accipi possit etiam in libro de immortalitate animæ (cap. 15.) temerè dictum notavi, libro primo Retract. cap. quinto: attamen rationem reddit quare retractet hoc modo: Non quia hoc falsum esse confirmo, sed quia nec verum esse comprehendò, quòd sit animal mundum.*

III.

Autores inter se non conveniunt.

Hinc non modò Patres, sed & Philosophi antiqui, qui Cælum animatum dicebant, inter se multum erant divisi, alii enim (ut patet ex dictis D. Augustini) putabant, mundum istum totum magnum esse quoddam animal, & omnes ejus partes unà, eademque animà præditas: Alii singulis orbibus putabant singulas attributas, alii etiam singulis Stellis singulas. Et ex his iterum alii animam vegetativam tantum illis tribuebant, unde dicebant aliqui eos nutriri nectare & ambrosia, vel vaporibus ex Oceano: Alii animam sentientem, & alii tandem intelligentem, ut Plato, Averroes, Cajetanus, Aureolus, Pomponacius, &c. Sed ad Quæstionem resolutivè

IV.

Cæli non sunt animati.

Dico: Cæli & ætra nullo modo sunt animata. Ita D. Thomas, Scotus, D. Bonaventura, Albertus & plurimi Antiqui Patres Græci & Latini, & Scholastici moderni communiter.

Probatur: Ex definitionibus Ecclesiæ, nam ut refert Nicephorus lib. 17. Eccles. hist. cap. 27. & 28. inter alios Originis errores, quos quinta Synodus Generalis (est secunda Constantinopoli celebrata) anathematizavit, recenset etiam illum, quòd Cælum & ætra animata fecerit. Et idem testatur Joverius in summa Conciliorum in eadem Synodo quinta prope finem verba hæc ejusdem refert: *Si quis dicit Solem, Lunam, Stellas & aquas, quæ supra Cælos sunt animantes quasdam esse, & materiales virtutes, anathema sit.* Favet etiam Conclusio, quoad animam intelligentem illa definitio Ecclesiæ in cap. Firmiter, de summa Trinitate, & Fide Catholica ubi dicitur: Deum utramque de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corporales, & deinde hominem ex utraque compositum; ubi apertè indicat, non esse aliam naturam ex utraque compositam præter hominem, nec aliam esse naturam intellectualem præter Angelos & homines, ut bene notant Suarez & Valentia, &c. Verumtamen dici non potest, esse dogma fidei, quia hic non erat intentio definiendi istud, cum simpliciter Concilium egerit de damnando errore, quòd antequam Deus produceret Cælum & Terram aliquid prius fuerit productum, & de priori non constat, an in dicta Synodo canon ille fuerit editus.

V.

Probatur ex Patribus.

Probatur secundò, Ex Patribus & Doctoribus nostris: D. Augustini, tum supra;

tum lib. 2. Retract. cap. 7. ubi quæ aliàs de cœlestium corporum vita asseruerat ait: *Per tropum & Figuram posse accipi, ductà videlicet translatione à re animata ad inanimatam, nempe propter motum.* Et lib. de duabus animabus cap. 4. asserit: *Muscam propterea quòd vivit esse nobiliorem Sole.* His verbis atq; hic si turbati à me quærerent, num etiam muscæ animam huic luci (Soli) præstare censerem, responderem: *Etiam.* Nec metueret musca, quòd parva est, sed quòd viva, firmaret. Quæritur enim, quid illa membra tam exigua vegetæ naturali appetitu tantillum Corpusculam ducat, quid currentis pedes in numerum moveat, quid volantis pennulas moderetur, ac vibret? Quod quilibet est bene considerantibus in tam parvo, tam magnum eminet, ut cuius fulgore perstringenti oculis præferatur. Unde lib. 11. Civit. cap. 16. universaliter præponit pulices & mures auro, Tandem Serm. 2. de verbis Dom. in monte cap. 5. dicit: *Animam tamen excedere corpora cælestia.* Conclusio etiam quoad animam intellectuam clarè deducitur ex D. Bernardo Sermone 27. in Cant. *Quid ornatum Cælo? Minime tamen vel ipsum ullatenus conferendum est decori ipsæ, eò ipso succumbens quòd præterit figuræ usus, utpote corpora, & corporei subjacentes sensibus, quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna, est rationalis quædam Sponsæ species, spiritualis, effigies, ipsaq; æterna quia imago æternitatis. Cæterum spirituali huic tam pulchra varietati, quam de prima interim sola in quadam veste sui Sanctificationibus accepit, nullo pacto ego compararem in decore Cælum hoc visibile, atq; corporeum, quamvis in suo genere quidem Sidera varietate pulcherrimum præsertim cum vita (animæ, de hac loquitur) testetur originem, testetur naturæ dignitatem & patriæ. Quod si autem Cæli essent animati, animà vel intelligentiâ rationali posset æquè comparari, posset æquè Sponsa dici Divinitatis, ejus sedes, & inhabitatio cum sola suæ sanctitatis, ergò.*

Probatur Ratione: Quia omnis unio, seu conjunctio substantialis inter Corpus & animam est propter aliquam operationem animæ, ad cujus exercitium egeat adminiculo corporis sibi uniti, nulla potest assignari ratio ullius animæ ad cujus exercitium requiratur corpus Cœlestis illi substantialiter unitum; ergò non est ulla substantialis unio inter ullam animam, & Corpus Cœlestis, & consequenter Cælum non constat animà. Patet minor: Quia operationes animæ, quæ exercentur adminiculo Corporis in universum sunt vel vegetativæ, vel sensitivæ, vel intellectivæ, nulla harum exercentur ab anima aliqua adminiculo Corporis Cœlestis sibi uniti, ergò: Probatur minor, non vegetativæ, quia Cælum & ætra nec generant sibi simile, nec nutriuntur, vel augentur. Non sensitivæ, quia non sentiunt, operationes enim sensuum non exercentur, nisi per organa corporum, quæ sint composita ex Elementis, quæ compositio in Cælis non est: Nec intellectivæ, quia Corpora Cœlestia non possunt suppeditare phantasmata quorum interventu fiat intellectio, quia hæc formantur per sensus, quos tamen non habent.

Dicitur:

Dices: Corpus Cœlestis uniri animæ propter operationem, quæ sit ipsorum Corporum Cœlestium, nempe motum. Sed Contrà primò: Quia nulla anima unitur alicui corpori substantialiter propter solum motum localem, nisi etiam habeat simul aliquas alias operationes. Contrà secundò: Motus Cœli non oritur ab ipso tanquam ab aliquo intrinseco, sed ab extrinseco, scilicet per intelligentias.

Probatur quartò: Quia si Cœlum esset animatum, vel animatum animâ vegetativâ, vel sensitivâ, vel intellectuivâ, neque enim dantur plures species animæ, ut patebit de anima, nulla harum est: Non vegetativa, quia omne animatum animâ vegetativâ eget alimento, esse enim vegetativum est habere principium vegetandi, & nutriendi per alimentum, Cœlum non potest egere alimento, Primò, quia quod eget alimento, debet posse illud in se alterare, & convertere in propriam substantiam; ergò deberet habere primas qualitates, quibus fieret alteratio & conversio illa cibi, & in substantiam aliti; ergò partes illius, quæ alterantur, deberent esse augmentabiles, ergò corruptibiles, ergò corruptibile & totum Cœlum, cum totum sit homogeneum. Quare Aristoteles 1. de Cœlo t. 20. probat id augeri non posse, quia alioquin esset generabile & corruptibile, & idem docet 3. Metaph. t. 15. & 2. Metaph. cap. 2. & 3.

Confirmatur primò, quia alimentum non sumitur à vivente, nisi ad restaurandas partes deperditas; ergò si Cœlum eget alimento, necessariò saltem erit secundum partes suas etiam corruptibile.

Confirmatur secundò: Quia dum adduntur Cœlo partes alimenti, vel deperduntur partes Cœli, vel non? Si sic, ergò corruptibile Cœlum. Si secundum, ergò Cœlum de die in diem crescit, quia adderentur illi partes alimenti quantæ, & cum corpus Cœlestis tantæ sit magnitudinis, unde nam ipsi tanta alimenti copia? quod enim aliqui respondent alii exhalationibus, ex Terrâ & aquis, fabulosum est; Tertiò, quia omne quod constat animâ vegetativâ & vegetatur, debet habere sua organa proportionata ad alimenta sumenda, nullum autem apparet hujusmodi organum in Cœlo, ergò.

Non est animatum etiam Cœlum animâ sensitiva. Primò: Quia anima vegetativa præsupponitur in sensitiva, 2. de Anima tex. 31. Nihil enim est præditum animâ sensitivâ, quod non etiam vegetativâ, in Cœlo non est vegetativa, ut jam probatum est; ergò nec sensitiva. Secundò: Quia si Cœlum esset sensitivum, haberet tactum sine quo nullus esse potest sensus in vivente, 2. de Anima. t. 31. 3. de Anima. t. 60. 63. & 65. Tactus autem non potest esse in Cœlo, tum quia non potest esse in corpore simplici, ex Aristotele eodem t. 60. 63. & 66. Cœlum autem est corpus simplex, ut supra ostensum; Tum quia sensus, tactus, præcipuè versatur circa primas qualitates, quas in se sentire debet vivens sensu tactus, in Cœlo autem non sunt primæ qualitates. Tertiò: Quia An-

F. Amandi Hermann Physica.

ma sensitiva est principium sentiendi & propter sensationem, ut propter propriam operationem, forma Cœli non potest esse principium sensationis; non enim internæ, quia hoc supponit externam; non externæ, quia nullos habet sensus exteriores; Tum quia nullo fundamento id asseri potest; Tum quia ut supra dictum est, sensationes non fiunt nisi per organum quod solum est in mixtis, & requirunt temperiem tactilium qualitatum: Tum quia hujusmodi sensationes egent spiritibus, qui perpetuò procreantur, quod non potest convenire corpori incorruptibili; ergo forma Cœli non potest esse anima sensitiva.

Quòd non Anima intellectuiva, Probo primò: Quia anima intellectuiva necessariò supponit sensitivam, ut docet etiam Aristoteles, 2. de anima t. 15. & 32. eget organis corporeis, ut quælibet anima, est enim actus corporis organici: eget phantasmatibus, & spiritibus ad eliciendas intellectiones in corpore: eget calore & temperamento primarum qualitatum, quorum nihil convenit Cœlo: ergò. Secundò: Quia si forma Cœli esset anima intellectuiva, Cœlum esset libertate præditum, meriti, demeritique capax, quæ omnia & falsa sunt, & aliena à communi sensu, qui est Cœlum agere necessariò, non liberè & consequenter, nec meriti capax esse, nec culpæ, quæ locum non habent ubi non est libertas.

Quòd verò Intelligentia motrix Cœli non possit esse forma informans materiam Cœli, ut malè opinati sunt Achilinus lib. 3. de Orbibus lib. 5. Pomponatus de immortalitate animæ Mirandul. de singulari certamine lib. 1. Sect. 16. Et ab aliquibus tribuitur Averoi 8. Met. Com. 12. & 12. Met. Com. 36. Probatur primò à priori, quia informans forma essentialiter ut sic est partialis, & incompleta substantia per informationem materiæ capax illius unam cum illa constituens completam substantiam per se reponibilem in prædicamento; Intelligentia motrix non est partialis & incompleta, sed totalis & completa, substantia per se reponibilis in prædicamento; ergò non potest esse forma Cœli. Confirmatur: Quia ex duobus Entibus in actu non potest fieri unum Ens per se, ut alibi dictum est, & sumitur ex 2. de Anima T. 7. & 8. Phys. 15. Ubi ad unum Ens per se requirit Aristoteles, ut una illius pars sit potentia, altera sit actus. Cœlum autem & intelligentia non ita se habent, sunt enim Entia completa per se & in actu. De intelligentia res manifesta est, sunt enim substantiæ immateriales, & subsistentes per se reponibiles in prædicamento substantiæ. Unde & Aristoteles 6. Metaph. Tex. 3. vocat eas primas substantias: De Cœlo patet: Quia non est expertus omnis materiæ, ut supra ostensum. Neque sola materia, quia non est substantia partialis & incompleta, sed completa per se pertinens ad prædicamentum substantiæ; ergò præter materiam constat formâ, ut supra etiam probatum est. Ergò cum hæc essentialiter sit etiam substantia partialis & incompleta, & consequenter esse non possit intelligentia erit alia forma, quæ non sit intelligentia & consequenter Cœlum erit Ens in actu completum, quod proinde cum intelligentia, quæ

Cccc ipsa

IX. Nec intellectuivam.

X. Nec informans ab intelligentiâ.

VII. Quælibet anima vegetativa...

VIII. Nec sensitiva...

ipsa quoque Ens est in actu completo, in unam Essentiam, & unum per se compositum substantiale coalescere nullo modo potest.

XI.
Quomodo fecerit Deus Caelos in intellectu.
Psalm 135. ubi dicitur: *Deum fecisse Caelos in intellectu*, id est, ut ait Cajetanus intelligentes, ergo. Respondeo negando conseq. Quia proprius illorum verborum sensus est Deum in intellectu, hoc est, Divinâ intellectus sui sapientiâ condidisse Caelos, frequens enim est Hebraeis *dicere in aliquo*, pro eo, quod est *per aliud*, vel *Cum, In, pro Per*; Quod si hoc non placet, dic Deum sic Caelos condidisse, quod tam ordinem rectum, tantam constantiam, & tantam proportionem eorum motibus indiderit, ac si essent intellectu præditi.

XII.
Non datur Anima mundi.
Arguitur Ratione: Datur Anima Mundi, sed hæc nulli esse potius debet, quam in corporibus Cœlestibus, utpote perfectioribus ceteris; ergo Cœli erunt eâ animanti: Probatur major, tum quia totum non est pejoris conditionis, quam partes ejus sint, partes ejus ut homines, bruta & plantæ sunt animatæ; ergo multo magis ipse Mundus; Tum quia recta caloris naturalis distributio, fortium formatio, delineatio, confortatio, tam mirabilis rerum aliarum Sympathia, aliarum Antipathia, diffusio & consensus ab alio oriri non possunt quam anima universali Mundi: Tum quia multa animantia, & bestia terræ generantur sine semine ex putri materia, ad quam Solus calor Solis non sufficit; ergo debet eorum vitalis generatio oriri ab anima aliqua, quæ ipsis det esse vivere, hæc autem non est alia quam Mundi. Respondeo negando Ant. Ad ejus primam probationem dico, totum non esse unum per se, sed aggregatione, ex rerum similibus & dissimilibus viventium, & non viventium ordine constatum. Unde licet aliquæ ejus partes sint animatæ, non debent tamen esse omnes, quia una eademque anima corpora tot, tamque immensa & separata simul informare non potest; Nec tamen ex hoc sequitur totum esse pejoris conditionis, quam partes, quia omnes partes sunt in toto & earum perfectionem sibi vendicat. Ad secundam dico, omnes illas operationes non provenire ab aliqua una anima, sed à propria cujuslibet speciei forma. Ad Tertiam dico, illam animationem dispositivè fieri à corporibus cœlestibus, effectivè à Deo, materialiter à materia putri. Unde animam Mundi his rationibus impugno: Primò, illa vel est in omnibus corporibus vel non? Neutrum dici potest; ergo nec hæc anima defendi; Probatur minor, non primum, quia hinc sequeretur in toto nullum esse unum Ens completum per se, quia quodlibet esset compositum ex pluribus formis; Non etiam secundum, quia sic ab ea non poterunt provenire omnes actiones vitales, quia tales debent oriri ab interno principio. Secundo, si daretur anima mundi omnia Entia in mundo ejusdem essent speciei Essentialis & unum Ens, quod est falsum. Probatur tamen, quia distinctio specifica sumitur à forma, non à materia & ubicunq; est unitas formæ, est unitas rei constituta; sed hinc esset speciei, & ultra omnes res unum tantum Ens esset numero, quia una numero forma.

Rationes quibus impugnetur.

QUÆSTIO V.

De Motu Calorum.

Errorem nonnullorum Antiquorum Philosophorum, ut Heraclidis Pontici, Metæi Syracusii, Aristarchi, &c. dicentium, Terram moveri, Cœlum quiescere, Stellas non moveri, sed videri tantum nobis ab Oriente in Occidente verti propter motum terræ quem habet ab Occidente in Orientem, sicut enim illi, qui in flumine veloci navis cursu defertur, videntur arbores, domus, &c. in ripa posita moveri, & ei obviam venire. Quasi ipse perstaret immobilis, ita etiam nobis contingere; hinc inquam errorem, de quo etiam mentionem fecit D. Augustinus lib. 2. Gen. litt. cap. 10. excitavit Nicolaus Copernicus, Turonensis Prutenus, ponens terram mobilem, ut infra in suo systemate magis videbitur. Sed contra eum

Dico I. Cæli & Astra verè & realiter moventur. Ita Catholici omnes. Et potest probari ex multis Scripturæ locis, nam Josue 10. pro magno miraculo habetur, quod ad preces Josue Sol & Luna steterit; quod ad preces Ilatæ retrocesserit decem gradibus 4. Reg. 20. In Sapientia libro dicitur moveri ab Oriente ad occasum & rursus reverti: Etque contrarium ab Ecclesia sæpius condemnatum. Probatur etiam autoritate D. Augustini lib. 2. de Ord. cap. 11. ubi ait: *Cælum hoc moveri nemo ambigit.* Unde Sermone 102. Diversi. cap. 9. examinat quanta sit velocitas Cœlestium corporeum.

Probatur tertio Rationibus,

Primò quia si Cæli & astra non moverentur, non posset explicari quomodo aliquando planetæ sursum, aliquando deorsum ascendant? Quomodo non eundem semper situm servent, eandem distantiam, eundem ordinem? Secundò certum est, quod Sol aliquando sit terræ vicinior, aliquando remotior & altior, ac elevatior, sed hinc ascensus non potest aliunde provenire, nisi à motu ejus, ergo: Probatur minor, quia si non à motu Solis proveniret à motu Terræ, terra autem cum sit gravissima, moveri tam altè non potest, ergo &c. Tertio si sagitta evadretur in altum directè in eundem locum recidit; ergo Terra non movetur, alioquin in eundem locum recidere non potest, utpote, cum eo tempore, quod sagitta ascendit & descendit, notabilissimum spatium debuisset conficere; & si dicas aërem etiam moveri, & secum sagittam rapere, falsum dicitis, quia si moveretur aër, in tanta velocitate, ut fieri deberet ad spatium hoc omni die percurrendum, animalia respirare non possent, nec vivere & vi suffocarentur, quod patet in magnis ventis, in hominibus, qui ex alto cadentes antequam ad terram perveniant, suffocari dicuntur. Deinde quomodo sagitta posset per aërem tam vehementer motum directè recidere, cum etiam venti impediant ejus directum ascensum, multò magis tam velox motus. Quarto ponantur duo tormenta bellica ejusdem magnitudinis, æqualiter in pondere aequali globorum, & pulveris pyrii onerata, unum explodatur versus Occidentem, alterum versus Orientem; tunc quæro, an motus velocissimus terræ secum rapiat utrumque

utrumque globum, vel unum tantum, vel neutrum? Si neutrum, tunc maneret uterque in tormento; si cum qui versis orientem ejaculatus est, tunc globus iste fortissimi est impulsus fortissimè quateret omnia, utpote duplici motu impulsus, rarefactione pulveris pyrri & motu terræ; si verò rapiat alterum, qui est vibratus versus Occidentem, tunc ille parum quateret & nihil efficiet, quia per motum terræ ei contrarium vehementissimè impeditur, attamen constat contrarium fieri, si enim duo tormenta per omnia æqualia in æquali distantia ponantur & vibrentur, si muri sit ejusdem resistentiæ, æqualem effectum producent. Vide Clavium

IV. **DICO 2.** *Astra saltem fixa per se non moventur, sed ad motum sui orbis.* Est contra Stoicos, qui ut liquet ex iis, quæ apud Tullium 2. de nat. Deorum disputat Balbus, existimant, Stellas non esse hærentes & affixas Cælo, sed propriis motibus per spatium cœleste circumagi, & moveri sicut aves per aërem, pisces per aquam, quod etiam fenserunt aliqui veteres Ecclesiastici scriptores, ut Origen. lib. 5. contra Celsum, Justinus Martyr, Chrysol. homil. 6. & 13. in Genesim, & homil. 12. ad populum Antiochenum, ubi ait, Cœlum esse fixum & immobile, Solem autem cum cæteris astris in ipso quotidie circumvolvi. Phylastrinus verò Brixienlis in Catal. hærefum contrarium non solum probat, sed etiam altentum decernit esse à fide Catholica, licet immeritò. Sanctus etiam Augustinus lib. 2. in Genesim ad lit. cap. 10. licet probè nosset hanc opinionem reprobari à Doctoribus, Philosophis & Mathematicis, non adeò tamen judicavit improbabilem defendi: *Aut enim: Hoc sanè noverim, nec nomen Firmamenti cogere, ut stare Cœlum putemus: Firmamentum enim non propter stationem, sed propter firmitatem, aut propter intransgressibilem terminum superiorum, & inferiorum aquarum vocatum intelligere licet. Nec si veritas Cœlum stare persuaserit impedire nos circuitu siderum, ne hoc intelligere possimus & ab ipsis quippe, qui hoc curiosissimè & otiosissimè quaesierunt, inventam est etiam Cælo non moveri, si sola sidera verterentur fieri potuisse omnia, quæ in ipsis Siderum conversionibus animadversa, atq; comprehensa sunt.* Cæterum licet hi Authores ita censuerint

Probatur Nihilominus nostra Conclusio, quæ est etiam Aristotelis 2. Cœl. t. 43. omnium Peripatet. & communis Philosophorum & Mathematicorum. **Primò:** Quia Stellæ continuate cum suo orbe sunt partes illius densiores, spissioresque, quales, verbi gratia, in aliqua tabula sunt nodi; ergò non proprio, sed orbis, cujus partes sunt, motu convertuntur. Deinde si Stellæ moventur immoto Cælo, aut quando aliqua movetur, aliud corpus succedit in locum illius, aut non; Si non, ergò naturaliter datur ibi vacuum, quod fieri non posse patet ex dictis; si sic, ergò aut se penetrat illa Stella cum Cælo, per quod fertur, quod fieri naturaliter nequit impediende quantitate utriusque; aut scinditur Cœlum, ut transitum præbeat Stellæ, atq; ita nunc condensatur, nunc rarefcit, quod si concederetur, concedi etiam deberet

F. Amandi Hermann Physica.

Cœlum esse corruptibile, cum hæc non conveniat, nisi corporibus corruptibilibus. Adde, quòd, ut dictum est in præced. & asserunt Divinæ litteræ, Job. 37. Cœli sunt solidissimi, tanquam ex ære conflati Respondent aliqui, orbis intercisos esse quibusdam quasi sulcis, seu canalibus plenis tenui, & molli substantiâ ad cedendum corpori, ita ut & locum concedat Stellæ, quæ fertur per ipsam, nec quicquam tamen vacui relinquat. Sed Contra est, quia cum Cœlum sit solidissimum, & homogeneous quomodo tot canalibus pertusum est & perforatum? Deinde, illi canales vel sunt ejusdem rationis cum Cælo, vel non ac proinde naturæ sublunaris; Si sic, redit argumentum factum, aut enim cum movetur Stella per illum canallem, succedit aliud corpus, aut non, si non; datur ibi vacuum, si sic rarefcit & condensatur Cœlum, ac proinde fit corruptibile, necesse est. Si non sit ejusdem naturæ cum Cælo & substantiæ, ac proinde naturæ sublunaris, ergò in Cælo est aliquid corruptibile, & contra naturam suam ibi detentum, quod est absurdum.

DICO 3. *Cœlum non a propria forma, sed ab intelligentia assistente movetur.* Ita Aristoteles 8. Phys. a. text. 78. & 12. Metaph. text. 30.

Probatur primò: **Authoritate D. Augustini** lib. 2. Gen. litt. cap. 18. & lib. 3. Trinit. cap. 4. ubi ait: *Quemadmodum corpora crassiora, & inferiora per subtiliora, & potentiora quodam ordine reguntur, ita omnia corpora per Spiritum vitæ, & Spiritus vitæ irrationalis per Spiritum vitæ rationalem, & Spiritus vitæ rationalis desertor, atq; peccator per Spiritum vitæ rationalem, pium & iustum, & ille per ipsum Deum, ac sic universa creatura per Creatorem suum:* lib. 9. Gen. litt. cap. 23. *Deus subdit primò omnia sibi, deinde Creaturam corporalem spiritualem, irrationalem, rationalem, terrestrem Cœlesti, Fœmineam masculinæ, minus valentem valentiori, indigentiori copiosiori: & alibi sæpè.*

Probatur secundò: Quia nullum Corpus inanimatum in loco sibi naturali movetur à se ut inducitur. patet in omnibus corporibus inanimatis, non enim nisi extra locum suum naturalem constituta sublati impediementis moventur, in loco verò naturali si moventur, solum moventur ab alio, ut patet in igne, qui sub concavo Lunæ, ut in suo naturali loco non movetur in gyrum à se ipso, sed à Cælo, sed Cœlum est corpus inanimatum, ut patet ex dictis, & movetur in proprio loco; ergò debet moveri ab extrinseco principio, quod non potest esse nisi intelligentia.

Dices: Licet ut Elementa ita & Cœlum esset inanimatum, non tamen omnimoda similitudo quaerenda est inter Elementa, & Cœlum quoad perfectionem, & operationem connaturalem utriusque, cum hæc sit consentanea naturæ & intrinseca, à qua emanat. Quare non valet, Elementa non moventur in proprio, & naturali loco moveri potest à se, non inquam valet illatio hæc, quia ratio, cur Elementa in proprio loco non moventur à se, est, quia naturaliter existunt, & quiescunt in proprio, & naturali loco. Quare non debent habere naturale principium, ut se moveant in illo, sed solum vel permanendi

V: Cœlum movetur ab Angelis.

VI: Non est ratio quare Cœlum dicatur habere principium motus & non elementa in loco naturali.

in loco naturali, si in illo constituentur, vel tendendi ad illum, si extra illum existant, qui impediuntur. At verò Cælo naturale est, & in suo loco naturali perpetuò manere, & intra unum perpetuò moveri, ut operationem suam tanquam ultimam perfectionem assequatur, quare internum principium, & quasi naturalem impetum debet habere ad utrumque.

Sed contra est, Quia Cælo non est ita naturale moveri in proprio loco, sicut naturale est Elementis quiescere in proprio loco, quia ille motus Cæli non est ad propriam, & privatam perfectionem Cæli, sicut motus Elementorum, qui necessarius est illis ad propriam illorum perfectionem & conservationem, & ad consequendum statum propriæ naturæ convenientem, quare nec principium intrinsecum activum motus debet esse in Cælo, sicut est in Elementis, motus enim ille Cæli est solum propter actionem illius, ut semper applicetur ad agendum in diversa loca, seu corpora, ex qua actione merè transeunte nihil commodi, aut perfectionis accrescit ipsi Cælo, sed rebus in quas influit & toti universo, quod illà influentiâ conservatur.

Si dicas, ipsum motum Cæli esse perfectionem Cæli, ac proinde Cælum acquirere aliquam perfectionem propriam per motum. **Contra est,** quia motus est solum via, & tendentia ad terminum, & ulteriorem perfectionem; ergo si acquirit aliquam perfectionem per motum, debet esse aliqua præter motum.

VII.

Dices 2. Licet detur Cælum debere moveri ab extrinseco, non tamen inde statim sequitur debere moveri ab intelligentia, potest enim immediatè moveri à primo Motore increato, seu Deo, vel imprimendo à principio ipsi Cælo qualitatem aliquam per modum imperiis habentis eam vim movendi; vel per se ipsum, & suâ voluntate illud movendo.

Sed contra est, quia licet Deus se solo immediatè posset præstare hunc effectum, non est tamen hoc consentaneum modo sapientissimæ gubernationis, & providentiæ ipsius, ad quam pertinet ea, quæ per se ipsum condidit per creaturas sibi subditas administrare; unde D. Dionysius cap. 5. Cælest. Hierar. Et cap. 8. de Divin. Nominibus: D. Greg. 4. Dialog. cap. 4. D. August. 3. Trinit. 2. 4. D. Thomas 1. parte Q. 110. A. 1. Et communiter Patres, & Scholastici docent, Deum providentiâ suâ hunc mundum ita administrare, ut infima regat per media, hæc autem per summa corpora, item inferiora gubernat per superiora, & hæc per Spiritus. Communis etiam Theologorum doctrina est, Spiritus Divinæ Providentiæ ministros Provincias, Regnis, singulisq; hominibus esse quasi custodes, tutores & rectores à Deo præfectos, quantum igitur credibilius est, & magis consentaneum est, eos præsidere motui Cælorum, ex quo pendet rerum sublunarium salus & incolumitas, & totius mundi corporei ordo, gubernatio & conservatio.

VIII.

Probatur secundo: Quia si Cælum movetur effectivè à propria forma, sequitur id post diem iudicii æterno tempore quieturum

violenter: Patet, quia potentia motiva talis motus, & ipse motus esset delitus naturæ Cæli; ergo cum post diem iudicii cessaturus sit motus, Cælum quippe, cessante fine propter quem movetur, qui est rerum inferiorum generatio & corruptio, æterno tempore violenter quiesceret, quippe contra naturalem inclinationem, & propensionem ipsius, quod est absurdum. Adde quod unica ratio, quâ Philosophi naturaliter investigarunt intelligentias sumitur à motu Cæli, ut patet etiam ex Aristotele: 12. Met. loco citato. Applicant etiam aliqui ad confirmationem hujus sententiæ quædam loca Sacre Scripturæ, ajunt enim hoc significare Scripturam, cum dicit virtutes Cælorum, ut Matth. 24. *Virtutes Cælorum commovebuntur, & cum Ecclesia canit: Cæli, Cælorumq; virtutes, & Job. 9. cap. 5. quod curvantur qui portant orbem.*

Dices: Ab eodem habet res operari à quo habet esse, sed Cælum habet esse per propriam formam, à qua constituitur in esse Cæli; ergo & ab eodem debet habere operari, quod est moveri. Et Confirmatur: Quia unumquodque est propter suam operationem 2. Cæli t. 17. ergo cum nullas alias habeat Cælum operationes præter moveri, debet illas habere à propria forma alioquin enim non esset propter operari. Deinde quia ex notis philosophandum est, ad illa quæ sunt remota à sensibus, sed in his inferioribus videmus omnia moveri à propria forma; ergo idem est dicendum de Cælo. Respondetur ad primum: Res ab eodem quidem, à quo habent esse habere etiam operationes effectivè, non tamen omnes quas habent, sed quæ naturaliter illis debentur ex propriis principiis, ut illis efficere possint, & ad propriam perfectionem ipsarum, nam alioquin etiam motus sursum lapidis, verbi gratiâ, esset à propria forma; Cælo autem naturaliter, & ex propriis principiis, nõ debetur ut moveatur circulariter.

Ad Confirmationem eodem modo respondetur: unumquodque enim est propter operationes, ad quas habet naturalem inclinationem & propensionem.

Dico 4. *Intelligentiæ Cælos movent non per impressionem qualitatis gyriatæ, nec per intellectum & voluntatem formaliter, sed per potentiam motivam.* Ita Henricus Quodlib. 13. Quæst. 6. Cajet. 1. parte Quæst. 54. Ar. 5. & alii quos citant, & sequuntur Connimbricens. 2. Cæli cap. 5. 47.

Prima pars probatur, Quia communis est Scholasticorum Sententia, non posse Angelum ullam qualitatem realem per se producere in natura corporea, nisi motum localem, cujus ratio videtur, quia si esset aliqua causa, propter quam dicendum esset Angelum per se movere naturam corpoream ad aliquam aliam formam, quam motum, maxime quia est nobilioris & perfectioris naturæ, nullam enim aliam rationem, aut causam habemus ad id afferendum, sed hæc ratio id non evincit; Patet, quia eadem ratione dicere deberemus posse ab anima rationali corpus quodlibet moveri ad quamlibet formam accidentalem, cum anima rationalis perfectior sit quacunq; formâ materiali, hoc autem experimèto constat esse falsum, ergo.

Secunda

Secunda pars probatur, Quia distinctio potentiarum maximè colligitur ex distinctiõne operationum, ut patebit lib. de anima, sed actus potentie motivæ, & actus intellectus & voluntatis maximè distinguuntur inter se, actus enim intellectus & voluntatis sunt immanentes, immateriales etiam quoad subiectum, perfectientes intrinsecè ipsum intellectum & voluntatem; Motus verò est actio transiens, materialis non perfectiens intelligentiam, & existens in Cælo, ergò motus non potest immediatè proficisci ab Intellectu & Voluntate. Quod confirmatur, quia non minus, imò magis distinguitur motus ab intellectu & voluntate, quàm ipsa volitio, & intellectio inter se, sed propter distinctionem intellectio nis & volitionis constituuntur distinctæ potentie intellectus & voluntatis, ergò & propter motum, potentia motiva debet distingui ad minus formaliter.

Dices: Quæ in inferioribus sparsa sunt, & distincta in superioribus & perfectioribus uniri solent; sic etiam quod diversæ potentie sensitivæ cognoscunt, totum id unus intellectus illis superior intelligit, & quod noster intellectus imperfectior per diversos actus intelligit, intellectus superior Angeli uno actu simplici potest percipere, ergò pari ratione licet in nobis diversâ sit potentia motiva ab intellectu & voluntate, in Intelligentiis tamen, quæ naturæ sunt nobilioris, id non est asserendum.

Respondetur, non omnia quæ in inferioribus distincta sunt, uniri in superioribus, alioquin enim nequè intellectus & voluntas, quæ potentie sunt distinctæ in homine distinguere debent in Angelo, quod falsum est, sed ea, quorum natura id patitur, huiusmodi autem non sunt Intellectus, voluntas & potentia motiva in Angelis.

Quæres 1. Utrum Intelligentia Cæli moveat cum defatigatione? Respondetur non movere cum defatigatione: Tum quia ita docet Aristoteles 8. Phys. T. 52. 2. Cæli. T. 3. 9. Metaph. T. 17. & alibi sæpè, & cum Aristotele omnes Peripatet. Tum quia si moveret cum defatigatione tot millibus annorum animadversâ fuisset aliqua varietas in motibus Cæli: Tum quia fatigatio oritur ex labore, labor ex resistantia & contrarietate, vel certè ex improportione virtutis agentis ad effectum, seu motum, nihil horum locum habet in Intelligentia; habet enim virtutem proportionatam ad motum, eaque debilitari non potest, cum sit incorruptibilis, & immaterialis, ergò.

Dices: Potentia intellectiva in homine est spiritalis, & immaterialis & tamen defatigatur, ergò. Respondetur non defatigari nisi ratione corporis, spiritus enim, quorum ministerio exercetur intellectio, si ea diu continetur, paulatim evanescent.

Quæres 2. Utrum una Intelligentia moveat omnes Cælos, vel singulæ singulos? Respondetur non moveri ab eadem, sed singulos orbis saltem totales à singulis, quod præter auctoritatem Aristotelis qui 8. Metaph. à tex.

47. ex numero orbium Cælestium, eorundemque motuum numerum colligit Intelligentiarum; Patet, quia, cum quicumque Angelus, ut limitatam habet essentiam, ita etiam certis locorum spatii definitur, non videtur verisimile, unum posse omnibus illis corporibus cælestibus assistere, eâ presentia, quæ necessaria est ad eos ritè gubernandos, & ad tam varios, tamquè dissimiles motus, tam in velocitate & tarditate, tam in terminis inter quos fiunt obvandos, ut benè Connimbricenses. 2. Cæli. cap. 8. q. ar. 1. Deinde quia intelligentia movet Cælum per Intellectum & voluntatem, licet mediante potentia executivâ, seu motivâ, unde necessè est ut perpetuò attendat, consideret, & velit omnes illos motus in illa proportionem, non autem videtur verisimile, quòd una intelligentia simul attendat ad tantam motuum varietatem & multitudinem, præsertim cum Angeli Cælorum motores credantur esse, non ex supremis, sed inferioribus ordinibus Angelorum. Cæterum quamvis defatigatio sine dubio una Intelligentia non moveat omnes Cælos, quod communis etiam approbat Theologorum sententia, nihilominus tamen, si de possibili sermo sit, non videtur impossibile, ut Deus creet Intelligentiam aliquam, quæ attendere posset ad totam Cælorum, eorundemque motuum varietatem, velle efficere omnes illos motus, & illorum differentias, & potestatem habeat proportionalem, ad huiusmodi voluntatem exequendam & sufficientem etiam præsentiam seu propinquitatem ad omnem illum Effectum; cuius ea est ratio, quod totum hoc capacitatem substantiæ finitæ, ac limitatæ non excedat, nec ulla appareat implicatio contradictionis, quod autem huiusmodi est, obiectum est omnipotentie Divinæ, ac proinde fieri potest ab illa.

Dices: Una eademque anima in homine coquit cibum in ventriculo, recoquit in jecore, perficit in venis, digerit in membra, mutat in Corpus, unit, instaurat, redintegrat, deinde obit functiones sensuum & totum Corpus movet, præterea ab uno ad aliud discurret, hasque omnes actiones pariter administrat, quidni igitur una, eademque Intelligentia? quæ præstantioris multò, quàm anima, naturæ est, valeat omnes sphaeras quasi animalis unius membra circumducere? Ita Phiracastotius in suis homocentricis, cap. 2. sect. 1. Respondetur licet perfectioris quàm anima naturæ sit Intelligentia, non eandem tamen, quam anima ad suum corpus habet proportionem ad omnia simul cælestia corpora. Quare argumentum nihil concludit.

Quæres 3. Utrum etiam primum mobile moveatur ab aliqua Intelligentia, an verò immediatè ab ipso Deo? Respondetur defatigato non moveri immediatè à Deo, sed ab Intelligentia, licet posset Deus si vellet immediatè illud movere. Prima pars patet ex dictis quia sic exigit modus, & ordo gubernationis, & providentiæ Dei circa mundum. Secunda pars est contra Abulensem, vel Toftatum ad c. 23. Exod. 4. 5. ubi existimat Deum non posse corpus aliquod per se movere, quia cum motus

XIII.

Etiã primum mobile movetur ab Intelligentia.

imperfectum quiddam sit, quippe actus Entis in potentia, si Deus aliquod corpus immediatè moveret, sequeretur aliquam illius actionem esse imperfectam. Sed si hoc argumentum vim haberet, concluderet etiam materiam primam non esse creatam à Deo, quod falsum est, ut patet ex 2. Phys. & nullum est inconueniens, aliquam actionem Dei objectivè esse imperfectam, hoc est terminari ad aliquem effectum, qui comparatione aliorum non sit ita perfectus. Quare posse Deum movere per se immediatè quodcunque corpus omnino certum est, & docet etiam S. Thomas 1. parte. Quæst. 105. Art. 2. asserens, oppositum esse erroneum, cum Deus omnes effectus quos cause efficientes creatæ efficere possunt, & omnium illorum activitatem perfectiori modo in se contineat, quod intelligendum ni fortè aliqua specialis implicantia interveniat, ut immediatè efficiatur huiusmodi effectus à Deo.

QUÆSTIO VI.

An, & quomodo Cæli, & Astra agant in hæc inferiora?

I.
Cæli agunt in hæc inferiora.

Prima Pars extra controversiam est apud omnes, & eam non modò Aristoteles 2. Phys. t. 36. docet dicens: *Sol & homo generat hominem*; Sed etiam Magnus D. August. pluribus in locis, ut mox infra patebit; difficultas tamen est primò, in quid agere possint, & per quid agant? ad primum. Respondeo, &

II.
Non influunt directè in voluntatem.

DICO I. Corpora Cælestia non influunt per se directè, seu immediatè in intellectum & voluntatem, bene tamen per accidens, indirectè & mediatè. Prima pars est communis Catholicorum, estq; definita in Concilio Bracharensi 1. cap. 9. & 10. & pro ea multa sunt decreta summorum Pontificum præcipuè Sixti V. & Urbani VIII. Probatur ulterius Authoritate D. Augustini lib. 5. Civit. cap. 6. ubi dicit: *Non usq; quæ absurdè potest dici, ad solas corporum differentias, afflatus quosdam valere sidereos, sicut in solaribus accessibus videmus etiam ipsius Anni tempora variari, & lunaribus incrementis, atq; decrementis augeri & minui, quædam generaverum, sicut echinos & conchas, & mirabiles aestus Oceani, non autem animi voluntate positionibus subdi. lib. 4. Confess. cap. 3. ait: Totam salubritatem (Confessionis) Planetarii interficere conantur, cum dicunt: De Cælo est tibi inevitabili causa peccandi, & Venus hoc facit, aut Saturnus, aut Mars, scilicet ut homo sine culpa sit, caro & sanguis, & superba putredo, culpandus sit Cæli ac siderum creator & ordinator. lic. 2. de Doctrina Christi. cap. 22. inquit: Ex notatione siderum velle nascentium mores, actus, eventa, prædicere, magnus error, & magna dementia est, & apud eos quidem qui talia dediscenda dederunt sine ulla dubitatione resellitur hæc superstitio. Et tandem lib. 3. Quæstionum Vet. & Novi Test. cap. 18. appellat Planetariorum scientiam: *Inimicam Legi Dei, astutiam, subtilitatem, & inventum diaboli.* Probatur secundò: Quia anima rationalis in suis potentiis intellectu scilicet & voluntate, est purè spiritualis, nec est capax ullius qualitatis nisi intellectu-*

nis & volitionis, habituum specierum intelligibilium, passionumquè ex illis sequentium quæ omnia sunt spiritualia, sed corpora cælestia nullum horum possunt producere in anima, ergò non possunt agere in animam, aut ejus potentias. Confirmatur, quia Cæli sunt materiales, intellectus & voluntas spirituales, sed nullum materiale potest immediatè agere in spirituale, ergò.

Probatur secunda Pars, Quia pro statu isto intellectus, & Voluntas dependent in operari à sensibus, ergò si Cæli possunt directè influere in sensus humanos, poterunt etiam indirectè in intellectum & voluntatem. Unde videmus eos, qui ob aliquam influentiam perturbatos habent sensus, ut sunt amantes non rectè per intellectum operari. Item qui à Cælis habent appetitum sensitivum inclinatum magis ad num objectum, quam ad aliud, difficulter ab illo abstinent, eò, quod voluntas nostra pro isto statu semper vult condelectari appetitui sensitivo, juxta illud:

Nitimur in veritum semper, cupimusque negata.

Cum hoc tamen discrimine, quòd intellectus, qui est potentia naturalis moveatur positivè speciebus à Cælis præsentatis, necessario exeat in actum, voluntas non nisi liberè.

DICO 2. Cælum non concurrat ad omnes actiones Corporum. Patet; vel enim concurreret per motum, vel per lumen solùm, vel per qualitates occultas, quas vocant influentias? Non per motum quia ut infra patebit, etiam cessante motu Cæli, possunt esse aliquæ actiones inferiorum corporum. Non per lumen, aut aliquas qualitates, vel enim illæ qualitates, quibus dicitur, concurrere ad omnem actionem corporum sublunarium sunt diversæ in diversis partibus Cæli, vel solùm sunt diversæ per variam conjunctionem Astrorum, vel denique sunt eadem in Cælo & nunquam variantur? Non primum & secundum; quia videmus ignem, verbi gratia, æquè comburere stupam in quacunque parte universi, si ponatur sive illuminato Cælo, sive non & sive hæc, sive illa sit conjunctio astrorum; ergò ad illam conjunctionem Astrorum non concurrat Cælum, aut per lumen, aut per qualitates occultas, quæ sint diversæ, sive in diversis partibus Cæli, sive ex diversa conjunctione astrorum; Si enim variæ sunt in ipsa actione, effectus productione, varietas aliqua, sive mutatio cernatur necesse est. Non tertium, quia videmus eodem etiam modo fieri eandem combustionem stupæ ab igne, sive in magna sit à Cælo distantia, sive in parva, hoc autem esse non potest, si ad eam actionem eodem modo concurreret Cælum, Patet, quia omne agens corporeum, cæteris paribus, fortius agit in passum propinquum, quam in passum remotum; debet ergò Cælum magis, ac fortius concurrere cum igne comburente prope Cælum, quam igne remoto ab illo, quod tamen est contra experientiam, & ob eandem rationem cum lapis, verbi gratia, descendit à concavo lunæ ad centrum, velocius deberet moveri in principio, quam in fine, quod etiam contra experientiam, est falsum.

Dico

Dico 3. Motu non est ratio formalis agendi

Cælo, neq. conditio necessaria ut simpliciter agat, sed solum conditio necessaria, ut agat in omnes partes terræ, & eo modo quem exigunt sublimitaria. Prima pars patet: Quia per motum localem non acquiritur nisi ubi, vel locus extrinsecus, ubi autem & locus non sunt ratio formalis agendi Cæli in hac inferiora. Secunda pars patet: Quia vel esset conditio necessaria ex parte agentis & hoc non; Quia Cælium habet perfectam rationem agendi per lumen & influentias; lumen enim ex natura sua per reflexionem aptum est calefacere, & Cælum quamvis non moveretur, adhuc reflecteret lumen, ac calefaceret, imò potius videtur impedire actionem luminis motus. Unde Aristoteles 38. Problem. a. b. dicit eos, qui sub Sole ambulant minis calefieri, quàm qui sedent: vel ex parte passivi, & neque hoc, quia hæc inferiora illuminari, & calefieri apta sunt sine ullo motu. Nec dicas requiri ut approximatō ad partes terræ, quia jam non esset conditio simpliciter necessaria, ut agat Cælum, sed ratio agendi hoc, vel illo modo. Tertia pars patet: Quia licet Sol illuminet nostrum hemisphærium, & simul etiam illuminet astra, quæ lumine recepto, etiam proprio illuminare possunt alterum hemisphærium, illud tamen lumen sufficiens non est ad sufficienter illuminandum & calefaciendum & ideo, ut omnes partes terræ debite illuminentur, & calefiant necesse est moveri Cælum. Ultima pars patet: Quia diversi effectus sunt in inferioribus; ergò & causam requirunt, quæ aliter & aliter se habeat; Idem enim quantum idem, semper facit idem, sed si Cælum non moveretur, eodem semper modo se haberet, quare non posset esse causa tam diversorum in mundo sublunari effectuum, quæ est ratio Aristotelis T. 55. & 56. 2. Gen.

Dico 4. Quamvis cessaret motu Cæli, nihilominus tamen adhuc fieri posse multas actiones horum inferiorum, saltem ad aliquod Tempus breve, postquam tamen concursu Divino & quidem solum, secundum exigentiam causarum naturalium, prout videlicet natura earum postulabat. Dixi posito tamen concursu Divino, quia sine illo nulla potest esse actio creaturæ quippe, quia omnino necessarius est ad omnem actionem creaturæ: Dixi solum ad exigentiam causarum; Quia cum Deus suavi, & efficacitate agendi omnem agentium causalitatem supplere possit, dubium non est, quin per potentiam absolutam, quantumvis cessante motu Cæli, ejusque actione, omnes actiones inferiorum esse possint. Dixi saltem brevi Tempore; quia sine dubio, si Cælum quiesceret non longo post tempore universum perturbaretur & animalia, plantæ & alia hujusmodi corrumpentur: Tum quia Sol est causa ordinis in istis inferioribus. Et propter hoc dicitur vita hujusmodi inferiorum, & res omnes pendere à Cælo, ratione, scilicet, ordinis; Tum quia quæ essent in illo hemisphærio, quod illuminaretur à Sole, ejus calore comburentur, quæ verò essent in alio hemisphærio frigore perirent, ex quo videntur omnia brevi tempore evasura in ignem, quia Sol suo calore igniret omnia, quæ essent in uno hemisphærio, ille verò ignis de-

deinde productus, & conservatus à Sole in se converteret etiam reliqua.

Probatur verò Conclusio

primò: Quia motus Cæli non est ipsi Cælo ratio formalis agendi, aut conditio necessaria ut simpliciter agat; ergò quamvis concederetur, quod tamen supra reprobavimus, actionem Cæli necessariò concurrere ad omnem actionem inferiorum, adhuc non esset necessarium, quin cessante motu Cæli multæ possent fieri actiones inferiorum. Secundò: Quia si cessante motu Cæli nullæ possent fieri actiones inferiorum, id non esset nisi quia motus Cæli necessariò requiritur, ut agentia inferiora exercere possint suas actiones, sed motus Cæli non necessariò requiritur ad hoc ergò. Minor patet, si enim requiritur, aut quia est ratio formalis in agentibus inferioribus per quæ formaliter possent agere, quo pacto calor in igne est ratio formalis, cur ignis possit calefacere; aut quia est ipsa actio, per quam agentia ipsa producant suos effectus, ut est calefactio per quam ignis producit calorem, aut denique quia conditio ut ignis verbi gratià calefaciat; non enim apparet quæ aliâ ratione necessarius possit esse motus Cæli ad actiones horum inferiorum, sed nullus ex hujusmodi rationibus requiritur, ergò. Quòd non primo, & secundo modo manifestum est; Quando enim ignis agit calefaciendo, id non facit per aliam naturam formalem, seu per aliud principium agendi, quàm per calorem, neque per aliam actionem, quàm per calefactionem; quod ex eo etiam confirmatur, quia principium agendi debet formaliter esse in agente; Actio verò in passivo si sit transiens: Motus autem Cæli neque in agentibus inferioribus formaliter, neque in passivo est; Dum enim ignis, verbi gratià, calefacit lignum, neque in igne, neque in ligno est motus Cæli, ergò. Quòd non tertio modo nempe, ut conditio requiratur motus Cæli.

Probatur: Quia neque per motum

Cæli approximatō agens passivo, neque quidquam per illum additur, aut retrahitur ex parte passivi, aut agentis, hæc enim prorsus eodem modo se habent, sive sit motus Cæli, sive non; ergò non est conditio necessaria, cum omnis conditio, aut sit approximatō, aut aliquod additum, aut retractum ex parte agentis, ut inducitur constat.

Confirmatur etiam Conclusio ex eo,

quòd tempore Josue, dum stetit Sol, sine dubio fuerunt actiones in his inferioribus, sed facile responderi posset, id fuisse factum per miraculum, supplente Deo concursum Cæli; constat ergò ex dictis, multas actiones fieri posse etiam cessante motu Cæli, unde si ignis, dum Cælum moveretur, cœpisset comburere pulverem tormentarium, & lapis cœpisset moveri à concavo Lunæ deorsum, sine dubio etiam cessante motu Cæli, & ignis pergeret in comburendo, & lapis in descendendo.

Dico 5. Cælum agit per lumen in hac inferiora. Colligitur ex ipso Aristot. lib. enim 4. de part. animal. cap. 5. ait, noctes in plenilunio esse tepidiores propter majus lumen lunæ receptum

VI.

Cælum agit per lumen in hac inferiora.

ceptum à sole: nempe, ut tunc plus luminis recipit à sole, ita plus refundit ad inferiora, plusquè in illis causat caloris: cap. ultimo 4. de Gen. ait de crescente lunà noctes esse frigidiores & cap. 2. ejusdem libri, ait ut sol per totum annum æstatem atquè hyemem facit; Ita luna per mensem, non quidem accessu & recessu, ut sol, sed incremento & decremento luminis, nimirum ut sol in æstate calefacit, in hyeme minus, sicut luna dum plena est plus causat caloris, reliquo Tempore minus.

VII.

Dices: Luna in plenilunio cum plus luminis possidet, solet humores cieri, unde est quod qui distillationibus abundant, levari se à luna sentiant, non ergò efficit, ut Aristoteles vult noctes tunc propter abundantiam lucis, tepidiores, cum calor exsiccat potius, quam humectet. Respondetur negando consequens, constat enim eundem calorem solis, vel ignis quædam, vel lutum exsiccare, indurare quædam, & ceram liquifacere: ergò luna tunc pro ratione lucis, quam obtinet nunc majorem, nunc minorem, & ratione conjunctionis & aspectus aliorum siderum, tum per conditiones subiectorum in quæ influit, nunc humores cieri in corporibus inferioribus & consumere, nunc movere tantum & non consumere, nunc nec movere, nec consumere. Ex quo tamen non infertur nullo modo, lunam per lumen non causare calorem in inferioribus, sed activitatem caloris, quam producit propter causas jam dictas variè modificari. Deinde

Probatur Conclusio Experiencia; Constat enim ex reflexione radiorum luminis solis ad speculum concavum generari ignem, quo artificio Archimedes, ut refert Galenus lib. 3. de temperamentis cap. 2. hostium triremes incendit, constitutis videlicet è Regione speculis, à quibus repercursi radii in materiam triremium ad concipiendum ignem idoneam, impegerè. Pari ratione Proclus referente Zonora in vita Athanasii Imperatoris, suspensis æneis speculis è Constantinopolitano muro ignem radiis solaribus accensum in adversam hostium classem emisit, eamquè cum classariis combussit. Experimur etiam in æstate loca umbrosa frigidiora esse, quia habent minus luminis, quam ea quæ exposita sunt soli.

VIII.

Dices I. Si lux causaret calorem, effet calore prius, non igitur quatuor tantum, sed plures qualitates primæ, quod communi decreto Philosophorum repugnat, qui quatuor tantum agnoscunt qualitates primas, scilicet calorem, frigus, humorem & siccitatem. Respondetur has qualitates dici primas, non quòd simpliciter sint primæ, sed quòd primæ inter qualitates sensibiles, quæ tanquam propriæ & peculiare conveniunt sublunaribus.

IX.

Dices 2. Luna in coitu cum sole minus habet luminis, & tamen efficacius operatur, & vehementiores efficit in his inferioribus mutationes, ut testantur crebri status ventorum, & maris tempestates. Non ergò agit per lumen, alioquin enim dum plus habet luminis, ut in plenilunio id præstare deberet. Re-

spondetur lunam in quibusdam rebus plura efficiere quo minus habet luminis, in aliis idem efficere dum plena est, & abundat lumine; Unde Galen. lib. 3. de diebus decretoriis, luna cum plena est, inquit, fruges adauget, maturat cellerime, occisa corpora ferarum in tabem visu suo solvit, somnoq, sopit sub ejus lumine, vel aliter diutius immorantibus pallorem, vel dolorem capitis conciliat: Quare argumentum non concludit lunam non agere per lumen, sed aliquos ejus effectus non in lumen tantum referendos esse, sed etiam in qualitates quasdam & virtutes occultas.

Dico 6. Cælum in hac inferiora non solum interventu agit, sed etiam per qualitates occultas, quas vocant influentias. Ita S. Bonaventura, Albertus, Richardus, Venetus, Connimb. & alii: Estquè Mathematici communis.

Probatur: Quia sunt multi effectus in his inferioribus, quos in Cælum tanquam in causas referendos esse communis Philosophorum est consensus, & tamen quomodo illorum causa sit Cælum sine influentiis per solum lumen explicari nequit, ergò præter lumen procedendæ sunt etiam in Cælo influentiæ. Aut Probatur: Quia experientia manifestum est, cuspidem acis magnetæ exteralem septentrioni se obvertere, & à Cæli partibus vicinis polo trahi. Deinde quia æstus maris, quo videlicet maris aquæ reciprocatione nunc ad litus accedunt, nunc in se redeunt, subducuntur, fit à luna, ut dicit Ptolom. lib. 2. cap. 12. Plin. Strabo, de situ Orbium, Albertus, Alanus, D. Thomas, Scotus, eadem dicit, Levinus, S. Ambrosius, D. Basilius, & alii quos citant, & sequuntur Connimb. 48. Meter. cap. 6. & est communior Philosophorum sententia, quod tamen ita intelligendum est, ut maris accessus & recessus lunæ tribuatur, non per se duntaxat, sed ut solis promovet, fovetquè aspectum; Constat enim pro diversis lunæ ad solem aspectibus nunc majores, nunc minores æstus fieri, in plenilunio enim maxime æstus, aliàs mitescunt, certis etiam lunæ articulis magis intumescunt maria per hyemem, quam per æstatem, eam utiquè ob causam, quòd hyemali tempore per aquatica signa sol transeat, quæ lunæ virtutem secundum illius à sole irradiationem juvant; At neuter horum effectuum salvari potest solo lumine; Probatur acus magnetæ attemperata Septentrioni sese offert etiam densa caligine & tenebrioso quadam loco, & similiter æstus maris in interitio, quo tempore lunæ facies, quæ mare respicit, lumine destituta est; itemquè cum sub terras demersa lumen ad nos minimè facit, non cessat. Non igitur potest dici per solum lumen tales effectus causari à sole, & consequenter dicendum est causari per qualitates occultas. Præterea compertum est, lunam, dum cum sole coit vehementius movere hæc inferiora, & in morbidis corporibus acres dolores causare, majoresquè assultus Oceani, & undarum reciprocationes excitare, & tamen eo in congressu minorem lucem obtinet; Signum ergò est præter lumen aliam habere facultatem, quæ hujusmodi effectus edat in inferioribus.

rioribus, alioquin enim tunc semper efficacius operari deberet, quò plus lucis obtineret. Ad hæc, astra aurum, cæteraquè metalla progignunt in terræ visceribus, nec tamen id præstare possunt per lumen, cum lucis radii viscera terræ non penetrent, ergò. Si dicas, lucem quidem permeare terræ latebras non posse, posse tamen calorem productum per lumen. Contrà est, quia verisimile non est, calorem in extrema terræ superficie productum, maximè, cum non sit summè intensus, fundi tam latè posse, præsertim obistente nativo terræ frigore, viamquè intercludente. Deinde

Probatur Conclusio, quia Astrologi diurnà docti experientià asserunt, per se Saturno inesse vim gignendi frigiditatem, & siccitatem, Jovi verò efficiendi temperiem, Marti ardorem, calorem Soli, Venèri & Mercurio temperatum, vel moderatum calorem, lunæ humiditatem, quod verum non esset, si per lumen tantum ageret Cælum.

Dices: Cælum in his inferioribus, interventu lucis, solum causare calorem, frigus verò humiditatem, quatenus remouent causam effectricem caloris. Ita Auer & Cymora locis cit. sed contrà est, quia sic Cælum primas reliquas qualitates, præter calorem, non per se producet, sed solum per accidens, quod est contra Astrologos, qui docent, Cælum, tanquam causam universalem per se, atquè ex instituto producere omnes primas Qualitates, per easquè, tanquam operum naturæ administras, & suæ formæ vicarias, in his inferioribus varios edere effectus, & in Cælesti mundo, & in primo alterante Elemento potestate contineri, quod verum etiam non esset, si ab eo Qualitates, ad illas formas è materia productas, non dimanarent per se.

QUÆSTIO VII.

Quidnam possint Astrologi ex Siderum cursu, & activitate præcognoscere, & prædicere?

Utrum & quomodo Cælum agat in hæc inferiora, & quousquè ejus virtus se extendat, hæcenus explicatum est; Superest, ut, quoniam Astrologia Iudiciaria futurorum eventuum prænotionem ex Syderum aspectu proficitur, quid ea in re sentiendum sit, paucis perstringam. Igitur

Dico I. Nullo modo possunt Astrologi successu futuros, contingentes, casusq; sortuitos, aut actiones ex humana voluntate pendentes præcognoscere, ac proinde nequaquam certi alicujus Regni, aut Civitatis casus fortuna, aut circumstantias rerum, negotiorumve prædicere, ut, an Alexander, post obtentum penè Orbis imperium, veneno periturus fuerit? Eschylus Poeta, casu, ab *F. Amandi Hermann Physica.*

Aquila resudini demisse, interimendu? Ita communiter SS. PP. cum S. Thoma 2. 2. quæst. 95. Et

Probatur, quia Cælum non potest ullo modo directè influere in voluntatem hominis, alioquin enim tolleretur arbitrii libertas, omnis honestæ, laudabilisque vitæ, quæ in libertate fundatur, ratio; esse meritum, & demeritum; ergò nequè ex cælestium corporum intuitu, agendiquè vi, ejusmodi actiones prævideri possunt, & prædicti. Deinde, quia causæ hujusmodi effectuum liberæ sunt, & contingentes, ac proinde hujusmodi effectus, antequam fiant, possunt evenire & non evenire: Quare, antequam fiant, à nullo intellectu creato prævideri certò possunt. Unde Astrologiam Iudiciariam & Leges civiles jam olim damnarunt, ut videre est in Cod. Iustiniano lib. 9. tit. 29. de Maleficis & Mathem: Et Sacra Concilia, ut Toletanum primum circa finem in assertionem Fidei contra Priscilianistas, Bracarense itidem primum cap. 9. & 10. & SS. Pontifices variis decretis, & diplomatibus è quibus Sixtus Quintus, Annis superioribus, Litteris Apostolicis disertè statuit, ac præcepit, ne quis Iudiciariæ Astrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, & navigationem, & rem medicam, exerceret, nequè iudicia faceret, quibus, de successibus futuris contingentibus sortuitisque casibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus, aliquid futurum affirmaret, etsi id se non ritè affirmare assereret, aut profiteretur. Quòd si ex iis, quæ, circa hujusmodi eventus, in observando, superstitiosa vanitas, & in pronuntiando inconsculta temeritas, prædicere solet, aliquid nonnunquam eveniat, id est, vel, quia, cum multa pronuntiaverit, casu aliquid aliquando ex iis evenit, quod etiam notavit Favorinus apud Gall. lib. 14. cap. 3. vel quia, ut docet S. Augustinus 4. Confess. cap. 3. Divinæ providentiæ dispositio mentes hominum, peculiari quodam instinctu sic agitat interdum, ut æscientes proferant, quæ consulentes, vel ex eorum meritis, vel occulto DEI judicio oporteat audire: vel deniquè, quia ea prædicunt Astrologi ex pacto aperto, vel tacito cum dæmone: Licet enim Dæmon futura contingentia, & eventus sortuitos certà notitià prævenire minime queat; Nonnunquam tamen, ut docet Sanctus Augustinus 2. de Gen. ad litt. cap. 17. & lib. 2. ad Simplicianum. q. 3. ita ex occulto sapientiæ suæ ordine, volente disponenteq; DEO quædam certa cognoscunt, & prænuntiant, non propriæ naturæ vi, sed Divinâ revelatione per Angelos. Monet verò Divus Augustinus illo cap. 17. magis cavendos esse Astrologos eos, quorum prædictioni eventus responderet, quam quorum non: quòd hi vanitatem suam & temeritatem prodant, illi magis imponant imperitis, & initi cum Dæmone fœderis, dent suspitionis plura argumenta.

D d d Dico

II.
Quam
Astrologi
certo, & que
probabiliter
præoscere
possint.

Dico 2. Ea, que ad statum Cæli pertinent, ut Syderum, planetarumq; occasus, aspectus, aliæq; id genus, possunt Astrologi multo ante & certo præoscere & dicere: Morbos vero, frigora, tempestates, sterilitatem, pluvias, serenitatem, terræ motus aliæq; ejusmodi naturalia effecta, que ex corporum Cælestium influxu, magna ex parte eveniunt, admodum probabiliter, non tamen certo.

Probatur prima pars: Quia illa omnia pendent à Cælestium orbium motibus, eorum autem leges, cum certo & æquabili ordine fiant, comprehensas habere Astrologi possunt.

Probatur secunda pars: Quia perfectam habere possunt Astrologi vim & efficaciam astri, aut constellationis certæ, hujusque anni tempore dominationis, quare & diligenti observatione, que in hoc rerum genere eventura videantur, conjecturare.

Probatur tertia pars: Quod videlicet non omnia certo possint præoscere. Patet: Quia ad certo præoscenda, & prædicenda hujusmodi effecta, necessè est, omnium, non siderum tantum vim, & concursum, à quibus impediri hujusmodi eventa possunt, sed etiam inferioris Mundi naturam diversis terrarum sitibus innatam, cujusque Regionis temperiem & causas denique omnes proximas, que ad promovendum, vel impediendum Cæli concursum valere possunt, ad amissim explicata habere, quod difficillimum est, & nulli mortalium satis perspectum; quo fit, ut in his etiam naturalibus effectis incertum sæpè, & fallax sit judicium, & ex ipsis etiam Mathematicis aliqui fatentur, & experiri volenti manifestum esse potest. Unde Picus Mirandulanus lib. 2. & ex duodecim, quos scripsit contra Astrologos, ait se, propositis ante oculos Astrologorum decretis, & è diebus supra centum viginti, quos diligenti observatione notârât, non plures, quam sex aut septem tales, quales in ipsorum libris legerat, comprehendisse.

QUÆSTIO VIII.

De Astrorum Numero, Figura, Distantia & Magnitudine.

L
Stellæ aliæ
sunt fixæ aliæ
errantes.

Stellæ in duplici sunt differentia: Aliæ enim dicuntur fixæ, errorisque expertes & errantes, quia easdem inter se distantias, & positiones semper servant, suntque eæ, que sunt in Firmamento; Aliæ appellantur Planetæ, seu errantes, de quibus in sequenti Quæstione, non servantes inter se, & cum Stellis Firmamenti, easdem semper habitudines, sed nunc accedunt, nunc recedunt: De primis quærere, & de earum numero in-

vestigare, videtur omninò arrogantia, si non stultitia, cum hoc solus DEI opus sit, qui numerat multitudinem Stellarum, & omnium eorum nomina vocat. Psalm. 146. Attamen antiqui Astronomi, & Philosophi summâ curâ, & labore infudârunt, ut eas ad certum redigerent numerum; Unde eas in diversos ordines, & asterismos, distinxere, Beda ex aliis numerat Asterismos, seu constellationes 43. Germanicus Cæsar Arati Interpres 44. Vitruvius 45. Tycho 46. Martinus Capella 47. Ptolomæus & Alphonfus 48. Greinberg 50. Proculus 52. Baierus 60. Keplen & qualis RR. omnes 62. Causa tantæ diversitatis videtur esse, quòd aliqui aliquas omittant, vel duas reducant in unam, ut duas in plures partes dividant.

Hæ Constellationes aliæ repertiuntur in Zodiaco, aliæ extra, & hæc vel recedunt in Septentrionem, & appellantur Boreales, vel in meridiem, dicunturque Australes; In Zodiaco sunt 12. de quibus infra. Extra Zodiacum, Boreales sunt 23. scilicet Ursa minor, Ursa major, Draco, Cepheus, Bootes, Corona, Borea, Hercules, Lyra, Cygnus, Cassiopeja, Perseus, Antares, Serpentarius, Serpens, Sagitta, Aquila, Anthinow, Delphinus, Equiculus, Pelus, Pegasus, Andromeda, Triangulum Boreale, & Coma Berenicis. Australes sunt 27. quarum quinque priores sunt Antiquæ, reliquæ 12. novæ à RR. additæ nomina priorum sunt. Cete, Orion, Eridanus, Lepus, Canis major, Canis minor, Argonavis, Comatus, Lupus, Hydra, Crates, Corvus, Thuriolam, Corona Australis, Piscis Notius. Nomina posteriorum, Cyrus, Phoenix, Indus, Pars, Avis Indica, Musca Indica, Triangulum Australe, Camelion, Piscis volans, Druas, Douka, Navis & Hydrus. Hæ omnes Constellationes nomina sua desumpserunt de fabulis Poëtarum, quos ingenium eorum, ad fingendum pronum, effecit, vel etiam potentium hominum ambitio, qui sua nomina poni in Stellis ab adulatoribus studebant, ut non jam in ære, & marmoribus, sed in æterna materia inanissima gloriæ struerent monumenta. Unde Ursam minorem dicunt fuisse nutricem Jovis; majorem, Cælestiam Filiam Lycaonis Regis Arcadiæ, que à Jove adamata & violata, fuit à Junone in Ursam conversa, & à Jove in Cælo posita cum Boote, & dicitur curru majore Serpentem dicebant illum esse Draconem, quem Juno ad Viridarii custoditionem constituerat, ne Filia Athlantis poma colligerent, qui ab Hercule occisus à Junone fuit in Firmamento collocatus, jacet inter duas Ursas. Cepheus dicitur fuisse Rex Æthiopiæ, cujus Gener fuit Perseus, qui à Patre Jove obtinuit, ut in cælo collocaretur. Sic etiam Adrianus Anthinow appellavit Ganymedem suum, alius Mathematicus Comam Berenicis in aftra retulit: Et his antiquiores aliæ de aliis finxerunt, & homicidas, adulteros in Cælis retule-

retulere; ut non immeritò SS. Patres ob-
 ciant eos purissimam Dei donum turpiorem
 fecisse, quàm quodcunquè lupanar. Cui ma-
 lo remedi studuit Julius Zellerus Juris-
 Consultus Augultanus, qui Anno 1600. Chri-
 stianorum edidit Cœlum, ubi mutatis anti-
 quorum nominibus omnes constellationes no-
 vis, piisque honoravit, ex urfa minore fecit
S. Michaelem, ex coma Berenicis, *Flagellum
 Christi*, ex Ariete *S. Petrum*, ex Perseo *S. Paulum*,
 ex Orione *Tunicam Domini inconfutibilem*,
 ex Leone *Sudarium Veronicæ*, ex Tauro *Cru-
 cem Teutonicam*, & ex aliis alia; sed antiqua
 nomina tantos jam egere radices, ut omnis
 ejus labor fuerit frustraneus. Has constel-
 lationes facile addidices, si adhibito globo ma-
 teriali, in quo descriptæ sunt, cum cœlesti,
 Serenâ nocte conferantur. In antiquis con-
 stellationibus numerantur Stellæ 1022. in no-
 vis aliqui numerant, 1225. alii 1392. alii
 1700. quas omnes distribuerunt in 6. magni-
 tudinum classes, quorum maximas appellant
 primæ magnitudinis, proximas minores se-
 cundæ magnitudinis, deinde tertiæ, quartæ,
 quintæ, & sextæ; primæ magnitudinis sunt
 nomina scilicet *Arturus*, *Lyra*, *Capella*, *oculus
 Tauri*, *cor Leonis*, *cauda Leonis*, *spica Virginis*, *os
 piscis Notii*, *cor Hydræ*, *cor Scorpii*, *pes sinister
 Orionis*, *Eridani extrema*, *Canis major*, *Cassiope-
 jæ*, *pes dexter Centauri*. Secundæ magnitudi-
 nis 45. Tertiæ 208. Quartæ 474. Quintæ
 212. Sextæ 49. Attamen contra Astronomos.

III. Dico I. Stellarum multitudinem, & Nu-
 merum esse innumerabilem. Est conformis Sacrae
 Scripturæ, ex qua proinde probatur: Nam
 Gen. 12. dicit DEUS ad Abraham: *Sustice
 Cælum, & numera Stellas, si potes*: &c. 22. ad-
 dit: *Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum,
 sicut Stellas Cæli, & velut arenam, quæ est in li-
 tore maris*. Jerem. 33. *Sicut numerari non pos-
 sunt stellæ, & metiri arena maris, sic multiplicabo
 semen David servi mei*; ergò.

Probatur etiam Authoritate D. Au-
 gustini lib. 16. Civit. cap. 23. *Quicumq; uni-
 versum Stellarum Numerum, & conscripisse, &
 comprehendisse jactantur, sicut Arabus, vel Endo-
 xus, vel si qui alii sunt, eos libri hujus (Genesis)
 condemnat auctoritas*. Unde non excessit li-
 mites veritatis Galilæus, qui dixit, eas esse
 plures, quàm 10000. & Ricciol. computat,
 nil esse incredibile, asserere, esse plures, quàm
 200000. Nam per tubum opticum à RR.
 plures diverso tempore fuere detectæ, quæ
 antiquis fuerunt incognitæ, unde Galilæus in
 nebulosa præsepium numeravit 36. in nebulo-
 sa Orionis 12. in ejus ense, & cingulo 80.
 & intra spatium ipsius ad latitudinem unius,
 vel alterius gradus, plus, quàm 500. in ple-
 jadis plures, quàm 40. ad Galaziam nil
 esse aliud, quàm innumerarum Stellarum
 congeriem.

IV. Dico 2. *Astra sunt figura Spherica*. Est
 etiam communis inter Authores.

Probatur de luna, quia, si ejus super-
 ficies secundum partem, quâ nobis obverti-
 tur, esset plana, tota simul illuminaretur,
 quotiescunquè à Sole radios exciperet, sed
 hoc est contra experientiam, ergò; Probatur
 minor, quia radios illos suscipit paulatim
 & successivè, prout à Sole magis recedit, er-
 gò, quandoquidem illuminatur circulariter,
 signum erit, quòd Luna sit rotunda: Sub-
 sumo, sed eadem est ratio de Stellis aliis, er-
 gò: Probatur subsumptum, quia illæ Stellæ
 æquè sunt præstantes, ergò si Luna est ro-
 tunda, erunt & ipsæ, cum figura hæc sit
 præstantissima. Confirmatur de Venere, &
 Mercurio, quia beneficio Telescopii seu Tu-
 bi optici deprehenduntur, quòd eodem mo-
 do illuminentur, sicut Luna.

Dico 3. *Æquè Stellarum fixarum à ter-
 ra distantia incerta est, ac Numerus*. Est etiam
 conformis ad Sacram Scripturam. Ex qua pro-
 inde

Probatur ex Ecclesiastici primo, ubi
 dicitur: *Altitudinem Cæli, & latitudinem ter-
 ræ, & profundum abyssi, quis dimensus est?* & 7.
Virtutem Cæli ipse conspiciat. Confirmatur ex
 Plinio lib. 2. cap. 1. ubi loquens de Stella-
 rum distantia dicit: *Furor est, mensuram ejus
 animo agnasse quosdam prodere ausos, communi-
 ter tamen tenetur, quòd Luna apogæa distet à
 Centro terræ leucis: 1047987. Luna perigæa
 leucis 89336. Sol perigæus distat à centro
 Terræ leucis 1891518. Apogæus autem leucis
 2089088. Stellæ Firmamenti leucis 2405230.*
 De magnitudine Stellarum æquè nil certi ita-
 tuti potest, excepto, quòd luna cognoscatur non
 tantum Sole minorem esse, sed etiam terrâ,
 quia tota interdum occultatur inter umbram
 terræ, quæ umbra cum in modum Coni à terra
 prodeat decrevit semper, quo magis ab ipsa
 terra longius diffunditur, ut patebit ex figuris
 dandis, quando agam de Eclypsibus. Astrono-
 mi tamen dicunt, stellas firmamenti, quæ
 sunt primæ magnitudinis, esse 107. majores
 ipsâ terrâ, & quæ sunt minimæ, seu sextæ ma-
 gnitudinis, superare terræ globum 18. Solem
 verò continere magnitudinem terræ plus,
 quàm 166. & Lunam esse terrâ minorem 40.
 Lunæ autem circulus perigæus est Leucarum
 561541. apogæi 1313. 14110. Firmamenti
 ambitus, secundum majores circulos, puta se-
 cundum Æquatorem, est Leucarum 15118400.

QUÆSTIO IX.

De Luna.

Deberem hic agere de omnibus Plane-
 tis, in particulari, agam tamen solummodò de
 Luna, & paucula de Sole, maxime de Eclypsibus
 eorum, nam plura sunt Astronomica, & re
 valdè incertâ. Itaque

Multa & mira de natura Lunæ, compo-
 sitione & constitutione tractant Astronomi,
 præcipuè Extraticus Kircherus ex observationi-
 bus & certis experimentis ope tubi optici de-
 ductis, quare dignum est, aliquas observatio-
 nes istas nescientibus in medium deferre, &
 ejus naturam, structuram & conditionem ex-
 plicare.

Dddd a Dico

V. Stellarum di-
 stantia est
 nobis etiam
 incognita.

Magnitudo
 Stellarum ma-
 gis certis dico
 potest.

II.
Luna est corpus opacum.

DICO I. *Natura itaq; Luna est corpus opacum, & densum ad Solis lumen sistendum & reflectendum.* Patet manifestè ex phaibus, seu apparitionibus, nam aliquando apparet plena, aliquando semiplena, aliquando prætumida, aliquando falcata cornibus, in Orientem, vel Occidentem protensis. Item patet ex Eclypsibus Lunæ, quando ea impeditur umbrâ terræ, & sic obscuratur, vel ex parte, vel totaliter, prout impressa fuerit; hinc lumen secundarium, quod à parte nobis aduersa non illustrata à Sole apparet, quando Luna non est plena, & aliquando etiam in novilunio est lumen reflexum à terra, sicut enim hæc illuminatur à luna, dum reflectit lumen receptum à Sole, sic vicissim Luna à terra illuminatur, dum terra reflectit lumen solare. Quòd autem Luna Eclypsata adhuc obscuram aliquam lucem referat, videtur oriri à radiis Solis refractis ad Atmosphæram Terrestrem versus axem Coni, quam Luna Eclypsata est ingressa.

III.
Luna non est spherica geometricè.

DICO 2. *Licet Luna sit spherica, non est tamen Spherica Geometricè, sed aspera & inæqualis habens partes alias eminentiores, alias depressiores.*

Probatur prima pars ex iis, quæ dixi de figura astrorum in communi, scilicet ex eo, quòd illuminetur sphericè, quem modum quilibet experiri potest, si attendat illuminationem successivam globorum inauratorum, qui supra turres ponuntur, aut si spheram aliquam opacam in obscuro cubiculo suspendat, & alius lumen à longè circa lunam & spheram adferat, ita ut is modò sit infra spheram, & lumen, modò Sphæra inter lumen & ipsum, modò in alio situ.

IV.

Probatur secunda pars, Luna non solum Dychotoma, seu dissecta, sed etiam ante, & post dissectionem, si adhibeatur tubus opticus, lineam habet dividendam partem splendidam à tenebrosa, tortuosam, & circumflexam, & anfractuosam, vel etiam dentatam, ergò partes ipsius non sunt omnes æquales, sed aliquæ eminentiores, aliæ depressiores, nam concipi non potest, quomodo Luna sphericè illuminata, si Geometricè spherica esset, tot flexuositates causaret, vel unde orirentur tot anfractus.

V.

Probatur secundò, quia videmus quòd quartà, post novilunium, die, & sequentibus in Orientali parte adhuc inter lunam appareant cuspides quædam lucidæ separata à parte illuminata; econtrà verò in decrefcente Luna, sic sunt etiam in parte ejus occidentali obscuræ quædam partes, quæ tardiùs lumen suum deferunt, quàm aliæ, ergò certum est, esse in Luna partes quasdam eminentes, quæ, ut nostri montes ferriùs, aut citiùs, illuminantur; nec hoc in raritatem, vel densitatem referri potest, cum

hæ ipsæ partes, quæ antea claræ erant, sicut postea obscuræ, & quæ obscuræ erant, sicut claræ, sicut in terra montes, & arbores, nunc umbram projiciunt versus Occidentem, nunc versus Orientem, aliquando versus Septentrionem, & infra Zonam torridam, in meridie nullam, sic Sol illuminans Lunam nunc umbram causat versus Occidentem, nunc versus Orientem, & aliquando nullam, scilicet, quando magis directè & perpendiculariter à Sole illuminatur.

Maculæ Lunæ in duplici sunt differentia, antiquæ scilicet, & novæ, antiquæ appellantur eæ majores, quæ sine tubo optico videri possunt, quas etiam vulgus scit distinguere & considerantur, veluti quædam maria, quorum similitudinem referunt. Novæ appellantur eæ, quæ sine beneficio Telescopii videri nequeunt, suntq; variaz, magnitudine figura, situ, colore vicissitudine Luminis ac umbræ, aliisq; accidentibus inter se differentes, quarum numerus in Schemate Landriniano ascendit ad 250. in Heveliano ad 550. in Grimaldeo ad 600. non quòd plures non sint, sed quia propter exilitatem plures ponere noluerunt, quid autem istæ maculæ sint, controversum A. A. nam aliqui dicunt esse simulacra Oceani, & nostrorum marium apparentium in Luna, tanquam in Speculo, sed obstat, quia si Luna speculum esset globi terraquei, maculæ illæ deberent in Luna in alio & alio situ videri pro diversitate stationum, oculorum, cum omnes partes terræ ad omnium oculos se reflectere possint; alii existimant, maculas consistere, & oriri ex diversitate raritatis & densitatis. Ego tamen

DICO 3. *Maculas illas causari ab inæqualitate superficie Lunari.* Probatur, quia dictis Luna est asperata, veluti quibusdam montibus & vallibus, ergò istæ maculæ oriuntur ab umbra, quam causant montes juxta diversitatem illuminationis factæ à Sole. Probatur Antecedens: Quia illa inæqualitas deprehensa est tubo optico, tum quia id argumenta supra allata sufficienter demonstrant.

Dominium Lunæ maximè est in humida sublunaria; Et eam in hæc inferiora influere humiditatem, patet quotidianâ experientia, nam videmus, quòd crescente Luna crescant humores, decrefcente decrefcente, unde verisimè lib. 2. cap. 29. scribit Plinius, Lunam fidus esse, quod terras saturaret, accedensque corpora impleat, abscedens inanitat, ideo cum incremento ejus augeri conchilia, & maximè spiritum sentire, quibus sanguis non est, & cap. 9. dicit, Lunam fidus esse femineum, ac molle, eò, quòd humorem solvat, ferarum corpora occisa in tabem redigat: cuncta humido Spiritu laxet, item videmus, quòd crescente Luna cancerorum & concharum corpora augeantur, & decrefcente minuantur: Item Capilli, & Ungues crescente Luna abscissi citiùs crescunt, quàm decrefcente. Unde varias tradiderunt regulas de re rustica scribentes, quæ videri possunt apud Columellam & recentissimè apud Colerum.

Quæres,

Quæres, an sint homines, animalia, plantæ in Luna? circa hanc materiam plures fuerunt antiquorum errores, nam Achilles Dacius existimavit, Lunam esse regionem ad habitandum aptam cum fluviiis, & quæ in terra videntur. Xenophanes dicit esse terram multarum urbium & montium. Macrobius in somnium Scipionis lib. 1. cap. 13. Lunares populos, & purgatorium animarum ponit in Luna, hanc eandem sententiam de animabus & genis in Luna, velut in terra degentibus tribuit. Bedalib. de Mundi constitutione, Titulo de æthere, quibusdam Physicis. Pythagoræi & Sectatores Orphei hoc extendunt etiam ad reliquos planetas. Sed contrâ

Dico 4. Luna & omnia alia astra sunt habitatoribus destituta in Cælo &c. Probatur ex Scriptura Deut. 4. ubi de Sideribus dicitur: *Quæ creavit Dominus Deus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cælo sunt.* Et Psalmo 14. Et Terra sola pro habitatione hominum assignatur, dum ait: *Cælum Cæli Domino, Terram autem dedit Filii hominum.* & Actuum 17. dicitur: *Fecit quæ ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ.*

Dices: Non videtur credibile, quod tam magna & pulchra corpora sint hominibus vacua, cum iis abundet luteus mundus, & nullus pater Familias facem accendit ad domesticorum usum ipsâ domo majorem. Sed respondeo, quicquid sit de implicantia fidem contrarium docere Gen. 10. omnes homines ab Adamo descendere, & non constat ullos ad Lunam, vel astra fuisse translatos. Quomodo autem Luna illuminet nos & illuminetur à Sole, explicat D. Augustinus ex mente aliorum Enarr. in Ps. 10. ubi ait: *Duæ sunt de Luna opiniones probabiles: Hæc autem quæ vera sit, aut omnino, aut difficillimè, arduum posse hominem scire, cum enim quaritur, unde lumen habeat, alii dicunt, secum habere, sed globum ejus dimidiam lucere, dimidium autem obscurum esse, dum enim movetur in Circulo suo, eandem partem, quæ lucet, paulatim ad terras convertit, ut videri à nobis possit. & ideo prius quasi cornutam apparere, nam & si facias pilam ex dimidia parte candidam, & ex dimidia obscuram, si eam partem, quæ obscura est, ante oculos habeas, nihil candoris vides, & cum cæperis illam candidam partem ante oculos convertere, si paulatim facias, primò cornua candoris videbis, deinde paulatim crescit, donec tota pars candens apponatur oculis, & nihil obscuræ alterius partis videatur. Quod si perseveres adhuc paulatim convertere, incipit obscuritas apparere & candor minui, donec iterum ad cornua redeat, & postquam totus ab oculis avertatur, ac rursus obscura illa pars tota posset videri. Quod fieri dicunt, cum lumen Luna videtur crescere usque ad decimum partem Lunam, & rursus usque ad tricesimam minui, & redire ad cornua, donec penitus nihil in ea lucis appareat. Alii autem dicunt, non habere Lunam lumen proprium, sed à sole illustrari, sed quando cum illo est, eam partem ad nos habere, quæ non illustratur, & ideo in ea nihil lucis videri, cum autem incipit ab illo recedere illustrari ab ea etiam parte, quam habet ad terram, & necessario incipere à cornibus, donec fiat quindecima contra Solem. Tunc enim Sole occidente oritur, ubi, quicquid occidentem Solem observa-*

verit, cum eum cæperit non videre, conversus ad Orientem, Lunam surgere videat. Atque inde ex alia parte, cum ei cæperit propinquare, illam partem ad nos convertere, quæ non illustratur, donec ad cornua redeat, atque inde omnino non apparet: Quia tunc pars illa, quæ illustratur sursum est ad Cælum, ad terram autem illa, quam radiare Sol non potest.

QUÆSTIO X.

De Eclypsi Solis & Luna.

Restat nunc examinanda difficultas, quomodo fiat Eclypsis Lunæ, pro quo notandum est, Primò: Zodiacum habere latitudinem duodecim graduum, quos in duas partes dividendo per medium ejus lineam ducendo, ita ut ex quavis parte lineæ 6. gradus sint, habebitur Eclyptica ex eo, quod in illa linea Eclypsis fiat, est semper via Solis.

I.
Via Solis.

Notandum secundò: Quod licet Luna semper moveatur sub Zodiaco, non tamen movetur semper sub Eclyptica linea, sed ab illa deviat, & suo motu lineam propriam describit, quæ etiam linea Lunæ dicitur intersecantem Eclypticam lineam in duobus punctis diametraliter oppositis, quæ duo puncta vocantur caput & cauda Draconis, propter quod Sol & Luna nunquam diametraliter opponuntur, nisi in his duobus punctis.

II.
Via Luna.

Notandum tertio: Quodcunque corpus opacum, objectum corpori illuminato, facere umbram ex una parte, & ex altera parte illustrari, unde si corpus luminosum æquale fuerit cum corpore Opaco, tunc corpus Opacum umbram projiciet in infinitum Cilindroides, id est, ad formam Cilindri, ut exhibet figura sub littera M. ratio est, quia lumen illud solum propagatur per lineas rectas; si corpus verò lucidum fuerit minus, quàm opacum, similiter opacum projiciet umbram in infinitum Calathoides, id est, ad modum Calathi, nec radii lucidi unquam concurrent, ut exhibetur sub littera N. Si verò corpus lucidum majus fuerit opaco, illuminabit plùs, quàm mediam illius partem, cujus radii tandem aliquando concurrent, & umbra non protendetur, nisi Conoides, id est ad modum Coni, ut exhibet figura sub littera O. His notatis

III.
Ex diversitate corporis opaci diversa est umbra.

Dico 1. Eclypsis Lune est verus luminis defectus, ortus in Luna, apta interpositione Terræ inter Solem & Terram. Probatur ex præmissis notatis: Quia cum Sol & Luna tantum diametraliter sibi opponantur, quando existunt in capite, vel cauda Draconis, & Eclyptica diametraliter opponuntur, Luna necesse habet, ut ingrediatur umbram Terræ, adeoque à radiis solaribus illuminari nequit & consequenter, verum causat defectum luminis in Luna, ut videre est in figura P. ubi Sol est in A. Luna in C. Terra autem in B. Ex qua projicitur umbra Conoides, quia Sol est major Terrâ. Nota tamen, Lunarem Eclypsim non contingere, nisi in plenilunio, quàmvis non contingat in omni plenilunio, cum non habeat sufficientem oppositionem cum Sole, & licet sufficientem oppositionem

IV.
Eclypsis Lunæ est verus luminis defectus.

Dddd 3 habeat,

habeat, adhuc fieri potest, ut non patiatu Eclypsim, si Terra fuerit remotior; quod colliges ex eodem schemate considerando F. item licet reperiantur inter metas Eclypticas, id est, inter eam latitudinem, in qua potest pati Eclypsim, non erit necessarium totaliter Eclypsari, sed tantum ex parte ad breve temporis spatium, ut ibi exhibet eadem figura sub littera D. & E.

V.
Eclypsis Solis
est apparens
defectus.

DICO 2. *Eclypsis Solis est apparens luminis defectum in Sole ex apta interpositione Luna inter aspectum nostrum & corpus solare.* Patet: nam cum in omni Eclypsi debeat interponi corpus opacum, nullum assignatur melius, quam Luna, quæ tale corpus est, ut dum conjuncta cum Sole diametraliter sub Eclyptica in capite, vel in cauda Draconis obscuret Solem, quatenus ob opacitatem suam impediatur radios Solares, ne ad nos pertingant, non illuminatâ Lunâ, secundum medietatem suam, aut secundum majorem partem, partem tamen illam, quâ respicit Solem & ab altera parte, quâ nos respicit, projicitur versus aspectum nostrum, & obumbratur nobis Solis claritas. Dicitur autem *apparens luminis defectum*, quia Sol luminis sui parte nullâ privatur.

Ex his colligitur multiplex differentia in Eclypsi Solis & Lunæ: Primò, quòd Eclypsis Solis requirat conjunctionem cum Luna, in eodem puncto, vel prope idem punctum, scilicet vel in capite, vel in cauda Draconis. Eclypsis autem Lunæ exigat oppositionem in punctis oppositis, ita ut Sol existat in capite & Luna in cauda Draconis. Secundò, Eclypsis Lunæ fit in plenilunio, Solis verò in novilunio. Tertiò, Luna Eclypsatur per interpositionem Terræ, Sol per interpositionem Lunæ, in Luna

vera est privatio Luminis, non in Sole. Eclypsis Lunæ semper est universalis, non sic Solis, unde illa, quæ facta fuit in passione Domini, licet universalis fuerit, miraculosa tamen existit, pro qua explicanda nullas adhibeo naturales rationes, cum tam prodigiosa fuerit, ut Dionysium exclamare fecerit; *aut Deum natura patitur, aut tota mundi machina citò dissolvetur.* Quod totum advertit & benè describit D. Augustinus Epistola 80. his verbis: *Quando nos videmus Solem sic obscuratum, quem admodum obscuratum est, cum lumen mundi penderet in ligno? nisi forte defectus Solis & Lunæ, quos consueverunt computatotes Siderum annotare, atq; prædicere, inter Cælestia prodigia numerabimus, quæ Lunam sæpius in sua plenitudine, Solem verò rariis, sed tamen vidimus in fine Lunæ secundum eorum computum defecisse.* Non erat talis sub Sole defectus, quando crucifixus est Christus & idèd verè mirabilis erat & prodigiosus. Pascha quippe fuerat Iudæorum, quod non nisi in plenitudine Lunæ celebratur. Secundum Astrologorum autem numerum certum est, Solem, quando Luna plena est, non posse deficere, sed quando finis est Lunæ, non quidem semper, sed aliter nunquam, cum secundum illos numerum deficiat. Et lib. 3. Civit. cap. 15. Sicut verè factum est, cum Dominus crucifixus est crudelitate atq; impietate Iudæorum. Quam Solis obscuratorem non ex Canonico Siderum cursu accidisse satis offenditur, quòd tunc Pascha erat Iudæorum, nam plena Luna solemniter agitur. Regulariter autem Solis defectus, non nisi Luna sine contingit. Ut autem dicta hic facilius penetres, considera figuram sub littera P. oppositam, ubi etiam alia ponuntur, pro frequentiori disputatione, & has idèd simul combino, ut facilius sculptantur & imprimantur.

ly-
is
li-
it,
les
ni-
ur,
co-
nus
So-
si,
de-
ret
ra-
tu-
ca-
tas
et
ppe
me
ros
ffe
er,
de-
um
me
ce
vid
ni-
sf
ius
p-
tia

l.

